

PÄÄTÖS

Nro 2/2024

Dnro ESAVI/38471/2021

9.1.2024

ASIA

Korvaushakemus koskien Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenottoa, Somero ja Salo

HAKIJAT

Katariina Stahl, Anneli Helin ja Unto Helinin kuolinpesä, Kaarina Linden ja Pauli Lindenin kuolinpesä (Hannu Linden), Antti Jalo ja Elisa Peussa, Kalle Alhoranta, Kevin Gore ja Risto Kuusisto, Seppo Pitkäsen kuolinpesä, Minna Kuisma, Terhi Kuronen ja Pasi Tammilehto, Paula Piela-Sumusalo, Jouko Ranta, Vieno ja Kaarle Aaltosen kuolinpesät, Matti Karp (Ville Karp), Jaakko Kivi (Timo Kivi), Timo Kivi, Sirkku Tapanainen, Pentti Heikkari, Tauno Heikkari, Timo Jauhanen, Armi Nikander ja Pentti Nikander, Antti Pelto-Timperin ja Varpun Pelto-Timperin, Kimmo Hemming sekä Birgitta Hämläinen

VASTAPUOLI

Liikelaitos Salon Vesi, Salon kaupunki

VIREILLETULOTIEDOT

Hakemuksen vireilletulo

Hakijat ovat 5.11.2021 Etelä-Suomen aluehallintovirastossa vireille panne-
massaan ja myöhemmin täydentämässään hakemuksessa vaatineet Liike-
laitos Salon Vedeltä korvauksia Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen
pohjavedenottamoilta tapahtuneen vedenoton aiheuttamasta haitasta Iso-
Pitkustan ja Vähä-Pitkustan järvillä. Hakemuksen on hakijoiden puolesta
toimittanut Ison Pitkustan Kalastusyhdistys ry. Hakijat ovat vaatineet kor-
vauksia rantakiinteistöjen arvonalenemisen, rantojen virkistyskäytön hei-
kentymisen, kaivojen tyhjentyksen, laitureiden korjaamisen sekä rapu- ja
kalakannassa tapahtuneiden muutosten takia.

Toimivaltainen lupaviranomainen

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on toimivaltainen viranomaisen vesilain (587/2011) 1 luvun 7 §:n 1 momentin ja vesilain 13 luvun 8 §:n 1 momentin perusteella.

ASIAN KUVAUS

Taustatiedot

Sijainti

Iso-Pitkusta ja Vähä-Pitkusta -järvet (*jäljempänä myös* Pitkustat) sijaitsevat Kaskiston pohjavesialueella Someron kaupungissa. Liikelaitos Salon Veden Kalattomannotkon ja Kaskistonummen pohjavedenottamoiden vedenotto on kohdistunut samaan pohjavesialueeseen. Ensin mainittu vedenotamo sijaitsee noin 500 m:n ja toiseksi mainittu noin 1 200–1 600 m:n etäisyydellä Pitkustoista.

Asiaan liittyvät päätökset

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto on 27.11.2002 antamallaan päätöksellä nro 70/2002/4 myöntänyt Salon kaupungille ja Halikon sekä Pertelin kunnille luvan Kalattomannotkon ja Kaskistonummen pohjavedenottamoiden rakentamiseen Someron kaupungissa ja Kiikalan kunnissa sekä veden ottamiseen niistä. Lupamääräyksen 1 mukaan Kalattomannotkon vedenottamosta saa ottaa pohjavettä kuukausikeskiarvona laskettuna enintään 2 200 m³/d ja Kaskistonummen vedenottamosta enintään 1 700 m³/d. Lupamääräyksen 2 mukaan jos Iso-Pitkustan vedenkorkeus on alle N₆₀ +93,07 m (N₂₀₀₀ +93,34 m), saa Kalattomannotkon vedenottamosta ottaa pohjavettä enintään 1 900 m³/d, ja kun vedenkorkeus on alle N₆₀ +93,00 m (N₂₀₀₀ +93,27 m), saa Kalattomannotkon vedenottamosta ottaa pohjavettä enintään 1 500 m³/d.

Lupamääräyksen 4 mukaan luvan saajien on tarkkailtava vedenottamoiden vaikutusalueella pohjaveden pinnankorkeuksia, purovirtaamia, alueen järvien ja lampien vedenkorkeuksia, pohjaveden ja järvien veden laatua ja tilaa sekä lähteikköjen luonnontilaa Lounais-Suomen ympäristökeskuksen (nykyisin Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti ja vaikutuksia kalastoon ja rapukantoihin Varsinais-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskuksen kalatalousyksikön (nykyisin Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Kalatalouspalvelut) hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti.

Ympäristölupavirasto on määrännyt luvan saajat maksamaan korvausta pohjaveden ottamisesta aiheutuvasta kalataloudellisesta vahingosta Iso- ja Vähä-Pitkustaa hallinnoivalle osakaskunnalle (Kaskiston kylän jakokunta), korvaukset vesialueen arvon alenemisesta Kaskistonummen Kalattoman, Immenjärven, Iso Mulkkulammin ja Pienen Mulkkulammin vesialueen

omistajille sekä korvauksen rantatontin virkistyskäytön vaikeutumisesta Iso Mulkkulammin rantakiinteistön omistajille.

Lupamääräyksessä 11 on määrätty, että rakennustöiden päättymisestä ja vedenoton aloittamisesta on tullut 60 päivän kuluessa ilmoittaa ympäristölupavirastolle sekä Lounais-Suomen ympäristökeskukselle ja Someron kaupungin sekä Kiikalan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisille.

Vaasan hallinto-oikeuden 30.12.2003 päivätyssä päätöksessä nro 03/0276/3 on määrätty luvan voimassaolo päätymään 31.12.2012, tarkennettu tarkkailuohjelmien esittämisajankohtaa ja tarkkailujen aloittamista. Lisäksi Vaasan hallinto-oikeus on määrännyt, että toiminta voidaan valituksesta huolimatta aloittaa lupapäätöstä noudattaen.

Korkein hallinto-oikeus on 2.9.2005 antamallaan päätöksellä taltionumero 2170 muuttanut pohjaveden ottomääriä, tarkkailua ja luvan voimassaoloa koskevia lupamääräyksiä. Korvausten osalta päätöksessä on todettu, että myönnetty oikeus pohjaveden ottamiseen on suppeampi kuin ympäristölupaviraston päätöksen mukainen ottamisoikeus, jonka perusteella vesialueiden omistajille aiheutuvat menetykset on määrätty korvattaviksi. Korkein hallinto-oikeus on todennut, että päätökseen tehty muutos on saattanut vaikuttaa korvausvelvollisuutta alentavasti. Kysymyksen vedenottamisen vaikutuksista on katsottu olevan edelleen epäselvä. Ensisijaisesti luvan hakijoiden vastuulle jäävän vaikutus selvityksen puutteellisuuden vuoksi korkeimmalla hallinto-oikeudella ei siten, kun otetaan huomioon myös [*vanhan*] vesilain 11 luvun 14 b §, ole ollut perusteita määrätä lupapäätöstä korvausten osalta muutettavaksi.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen lupamääräykset 1, 2, 4 ja 4a kuuluvat pääosiltaan seuraavasti:

1) Kalattomannotkon vedenottamosta saadaan ottaa pohjavettä enintään 1 100 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna. Kaskistonnummen vedenottamosta saadaan ottaa pohjavettä enintään 850 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna.

2) Kun Iso-Pitkustan vedenpinta on tason N60 +93,07 m (N₂₀₀₀ +93,34 m), alapuolella, saa Kalattomannotkon ottamosta ottaa vettä enintään 700 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna. Kun järven veden pinta on tason N60 +93,00 m (N₂₀₀₀ +93,27 m) alapuolella, saa Kalattomannotkon ottamosta ottaa vettä enintään 600 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna.

4) Luvan saajien on tarkkailtava vedenottamoiden vaikutusalueella pohjaveden pinnankorkeuksia, purojen ja norojen virtaamia, alueen järvien ja lampien vedenkorkeuksia, pohjaveden ja järvien veden laatua ja tilaa sekä lähteiden ja lähteikköjen luonnonarvoja ja luonnontilaa Lounais-Suomen ympäristökeskuksen (nykyisin Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti. Tarkkailussa on erityisesti kiinnitettävä huomiota Yrttikorpeen, Lamminlähteeseen,

Pillistösuohon sekä Iso-Pitkustaan ja Vähä-Pitkustaan, ottaen huomioon myös viimeksi mainitun meromiktian.

Vaikutuksia kalastoon ja rapukantoihin on tarkkailtava Varsinais-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskuksen kalatalousyksikön (nykyisin Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Kalatalouspalvelut) hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti.

4a) Mikäli edellä kohdassa 4 tarkoitettu tarkkailu tai muu selvitys osoittaa vedenoton vaarantavan jonkin hankkeen vaikutusalueella olevan lähteen luonnontilaa [*vanhan*] vesilain 1 luvun 17 a §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, vedenottoa ei saa jatkaa, ellei siihen ole saatu 1 luvun 17 a §:n 2 momentissa tarkoitettua poikkeusta.

Luvan haltija on 8.10.2009 ilmoittanut vedenoton aloittamisesta Lounais-Suomen ympäristökeskukselle.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on 30.5.2013 antamallaan päätöksellä nro 11/2013/2 myöntänyt Liikelaitos Salon Vedelle määräaikaisen luvan pohjaveden ottamiseen Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoista.

Päätöksen mukaan Kalattomannotkon vedenottamosta saa ottaa pohjavettä enintään 600 m³/d ja Kaskistonnummen vedenottamosta enintään 400 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna. Tarkkailua koskevat lupamääräykset ovat aineelliselta sisällöltään vastaavat kuin edellä mainitun Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen 2.9.2005 lupamääräykset 4 ja 4a.

Koska lupa on myönnetty huomattavasti pienemmälle vesimäärälle ja koska lupa on ollut voimassa ainoastaan 31.3.2018 saakka, ei uusia korvauksia aikaisemmin määrättyjen lisäksi ole katsottu tarpeelliseksi.

Aluehallintovirasto on myöntänyt Liikelaitos Salon Vedelle luvan aloittaa toimenpiteet ennen päätöksen lainvoimaiseksi tuleamista. Toimenpiteisiin liittyviä tarkkailuita on tullut välittömästi jatkaa hyväksytyjen tarkkailusuunnitelmien mukaisesti, kunnes valvontaviranomaiset ovat hyväksyneet uudet tarkkailusuunnitelmat.

Luvan haltija on 3.7.2013 ilmoittanut Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenoton aloittamisesta 26.6.2013.

Vaasan hallinto-oikeuden 25.9.2014 päätöksessä nro 14/0293/2 on valituksen enemmälti hyläten muutettu lupamääräyksiä 1, 3 ja 10. Lupamääräykseen 1 tehdyn lisäyksen mukaan, vedenotto on välittömästi keskeytettävä, mikäli Kalattomanlammen vedenkorkeuden ja pohjavedenhavaintoputken P33 pohjavedenkorkeuden välinen korkeusero laskee alle 6,2 m. Lupamääräykseen 10 on lisätty velvoite liittää mahdolliseen jatkohakemukseen päivitetty vedenoton vaikutusalueen pohjaveden virtausmalli.

Korkein hallinto-oikeus on 26.2.2016 päätöksessään nro 605/2016 katsonut, että Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen lopputuloksen muuttamiseen ei ole ollut perusteita, kun muun ohella otetaan huomioon pohjavedenottomäärää rajoittavat lupamääräykset.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on 9.10.2018 antamalla päätöksellä nro 154/2018/2 hylännyt Liikelaitos Salon Veden hakeman luvan ottaa yhteensä 1 000 m³/d pohjavettä Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen olemassa olevista vedenottamoista, joita koskevan määräaikaisen vedenottoluvan voimassaolo päättyi 31.3.2018. Luvan hylkäämisen yhtenä keskeisenä perusteena on ollut se, ettei määräaikaisen vedenottoluvan rajoitukset ole estäneet alueen lampien ja järvien, kuten Iso- ja Vähä Pitkustan, vedenpintojen laskua ja siihen liittyvää vedenlaadun heikkenemistä eikä pohjavesivirtaamien vähentymistä. Vedenottohanke olisi myös vähentänyt melkoisesti järvien ja niiden rantakiinteistöjen soveltuvuutta virkistyskäyttöön. Hanke olisi edellyttänyt sekä laitureiden uusimista sekä osan alueen kaivoista syventämistä tai kyseisten kiinteistöjen vedensaannin turvaamista muulla tavoin. Lisäksi hanke olisi heikentänyt äärimmäisen uhanalaisen taimenkannan elinmahdollisuuksia ja merkittävästi sellaisten luontotyyppien luonnonarvoja kuten *karut ja kirkasvetiset järvet, lähteet ja lähdesuot* sekä *pikkujoet ja purot*, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon.

Vaasan hallinto-oikeus on 9.9.2020 antamalla päätöksellä nro 20/0062/1 muun ohella hylännyt Liikelaitos Salon Veden Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöstä nro 154/2018/2 koskevan valituksen. Hallinto-oikeus on aluehallintoviraston tavoin todennut, että hanke olisi heikentänyt merkittävästi niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Lisäksi hallinto-oikeus on yhtynyt aluehallintoviraston kantaan siitä, että hakemus on tullut hylätä vesilain mukaisessa intressiverailussa, kun on otettu huomioon hankkeesta yhdyskunnan vesihuollolle saatava hyöty ja hankkeesta aiheutuvat edunmenetykset lampien ja järvien tilaan, vesiluontotyypeille, vaelluskalakannoille, vapaa-ajanasutukselle ja yksityisille kaivoille sekä virkistyskäytölle.

Korkein hallinto-oikeus on 28.5.2021 antamalla päätöksellä nro 2675/1/20 hylännyt Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä nro 20/0062/1 tehdyn valituslupahakemuksen, ja aluehallintoviraston päätös nro 154/2018/2 on saanut lainvoiman 28.5.2021.

Hakemuksen sisältö

Hakijat ovat Iso Pitkustan kalastusyhdistyksen kokouksessa 28.8.2021 tehneet päätöksen hakea yhdessä korvauksia Liikelaitos Salon Veden Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottojen vedenotosta aiheutuneista haitoista Iso-Pitkustan ja Vähä-Pitkustan järvillä.

Iso Pitkustan kalastusyhdistyksen hallituksen jäsen **Jukka Hämäläinen** on toiminut hakemuksen yhdyshenkilönä. Hakijat ovat myös itse asioineet aluehallintovirastossa. Hakemuksen mukaan vedenotto on lähestulkoon

tuhonnut kyseisten järvien rannat ja muusta ympäristöstäkin merkittävän osan.

Asiaa on aiemmin käsitelty eri oikeusasteissa – viimeisimpänä korkeimmassa hallinto-oikeudessa (KHO 28.5.2021 taltio nro 355). Todisteet, dokumentit, valokuvat sekä eri oikeusistuinten päätökset kertovat tarkemmin asian yksityiskohdista. Hakemuksessa on vedottu erityisesti seuraaviin asiakirjoihin, jotka hakijoiden tietojen mukaan kaikki löytyvät jo aluehallintovirastosta:

1. Muistutus 18-sivua, Kalle Alhoranta, 31.10.2017
2. Esitutkinta, Lounais-Suomen poliisilaitos, 23.1.2018
 - kuvamateriaali (esitutkintalain 3:2.2. tarkoittama selvitys)
 - Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Natura-arviointi
3. Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätös 9.10.2018 nro 154/2018/2
4. Vaasan hallinto-oikeuden päätös 9.9.2020 nro 20/0062/1

Hakemuksen täydennyksessä 10.1.2022 on esitetty, että Kalattomannon vedenpumppaamo sijaitsee vain 500 m:n etäisyydellä Iso-Pitkusta järven eteläpäästä. Tällä perusteella on selvää, että pumppaamon toiminta on vaikuttanut merkittävästi vedenpintojen laskuun. Kaskistonnummen pumppaamo sijaitsee vähän kauempana, noin 1,5 km:n etäisyydellä. Vedenpinnan lasku kaikissa alueen järvissä on ollut merkittävää, joten myös Kaskistonnummen vedenotto on mainittu hakemuksessa.

Korvauksia haetaan Iso-Pitkustan ja Vähä-Pitkustan järvien rantakiinteistöjen omistajille, jotka on yksilöity hakemuksen liitteenä olevassa taulukossa. Samassa taulukossa on kiinteistökohtaisesti eritelty, mille haitalle kukin kiinteistö hakee korvausta. Haitat on luokiteltu haittaluokkiin A–E seuraavasti:

- A. Rantakiinteistön arvonaleneminen erityisesti vesijättömaan voimakkaan kasvun ja veden laadun heikkenemisen seurauksena.
- B. Rannan virkistyskäytön heikentyminen vesijättömaan kasvun ja veden laadun heikkenemisen seurauksena.
- C. Tontin kaivon tyhjentyminen vedestä.
- D. Laitureiden uusiminen ja/tai korjaaminen vedenpinnan muutosten takia.
- E. Rapu- ja kalakannassa tapahtuneet muutokset vedenpinnan alenemisen seurauksena.

Hakijat ovat täydentäneet korvaushakemustaan 10.1.2022, 28.1.2022, 2.2.2022, 3.2.2022, 6.2.2022, 7.2.2022 ja 25.3.2022. Täydennyksissä on tarkennettu korvausta hakevien kiinteistöjen tietoja, aiheutunutta haittaa ja haetun korvauksen määrää kunkin hakijan osalta. Lounais-Suomen poliisilaitos on hakijan pyynnöstä toimittanut 10.1.2022 esitutkintapöytäkirjan 23.1.2018 nro 5650/S/15417/17, johon hakija on viitannut hakemuksessaan. Esitutkintapöytäkirja sisältää muun muassa valokuvia vedenpumpauksen aiheuttamista Pitkustan järvien ympäristövahingoista sekä otteita

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunnosta vedenottohankkeen Natura-arvioinnista.

Kiinteistön omistajat ovat hakeneet korvauksia seuraavasti:

- 1) **Katariina Stahl** (761-444-5-73) on hakenut korvausta luokkiin B, E ja D sekä toimittanut kuvia laiturista ja vedenpinnan putoamisesta. Rantaviiva on siirtynyt noin 2 m ja vesijättömaata muodostunut 1–2 m. Ranta on myös kaisloittunut ja vesakoitunut. Vene- ja uimalaiturin käyttö on estynyt, ja venelaituri on edelleen noin 0,8 m liian korkealla. Hakija on esittänyt virkistyskäytön merkittävästä heikkenemisestä korvausta 15 000 euroa ja laitureiden korjaamisesta tai uusimisesta 3 000 euroa.
- 2) **Anneli Helin ja Unto Helinin** kuolinpesä (761-444-6-48) ovat hakenneet korvausta luokkiin A, B ja D. Vedenkorkeus on laskenut noin 1,2 m ja rantaviiva siirtynyt 2–3 m. Vesijättömaata on muodostunut noin 60 m². Ranta on myös kaisloittunut, mistä on aiheutunut haittaa virkistyskäytölle. Vedenkorkeuden lasku on aiheuttanut laiturin rikkoutumisen, ja laituria on korjattu kolme kertaa vuosina 2012–2020. Hakija on esittänyt kiinteistön arvonalenemasta ja rannan virkistyskäytön merkittävästä heikkenemisestä korvausta 15 000 euroa ja laiturin kunnostamisesta 2 000 euroa.
- 3) **Kaarina Linden ja Pauli Lindenin** kuolinpesä (761-444-5-61) ovat hakenneet korvausta haittaluokkiin A ja B. Vedenkorkeuden laskun seurauksena rantaviiva siirtyi noin 17 m ja vesijättömaata syntyi 5–6 m. Alueelle kasvoi osmankäämiä, heinää ja kaislaa sekä lepikkoa. Mökin käyttö loppui lähes kokonaan ja uiminen kävi mahdottomaksi, koska laiturilta ei enää päässyt veteen ja järven pohja oli pehmeä. Saunavettä ei enää pystynyt ottamaan laiturilta, koska laiturei oli kuivalla. Rantaa joudutaan raivaamaan ja ruoppaamaan kasvillisuuden takia. Tilanne on parantunut vuoden 2018 jälkeen vedenoton loputtua ja vedenkorkeuden noustua. Rantakasvillisuuden lisääntyminen ei kuitenkaan ole hillintynyt. Hakija on esittänyt kiinteistön arvonalenemasta ja virkistyskäytön haitasta korvausta 10 000 euroa.

Nykyisin kiinteistön omistaa **Hannu Linden**.

- 4) **Antti Jalo ja Elisa Peussa** (761-444-5-107) ovat hankkineet kiinteistönsä 23.4.2021 ja hakeneet tästä eteenpäin korvausta haittaluokkiin A, B ja E. Vesijättömaa ulottuu edelleen noin 3 m:n etäisyydellä rantaviivasta, eikä vedenkorkeus ole palautunut vielääkään kesällä 2021 normaalille tasolle. Rantavedessä kasvaa muun muassa saroja, heinää ja puuntaimia. Ennen vedenottoa kasvillisuutta ei ole tarvinnut niittää, mutta nyt kasvillisuuden poistoa täytyy tehdä säännöllisesti. Uimaan meneminen ei ole miellyttävää kasvillisuuden takia. Liikkuminen Iso- ja Vähä-Pitkustan välillä soutuveneellä on haastavaa, mikä heikentää kalastusmahdollisuuksia. Hakijan saaman tietojen mukaan rannan tuntumasta on saatu hyviä rapusaaliita (keskimäärin 500 kpl/syksy). Koska jokirapu viihtyy matalassa kovapohjaisessa vedessä, jossa ei ole liikaa

kasveja, voidaan olettaa, ettei rapu nouse rantakasvillisuuden valtaamille alueille. Rapujen pyyntialueen pienentyminen on todennäköisesti pysyvä. Hakija on esittänyt kiinteistön arvonalenemasta korvausta 15 000 euroa, virkistyskäytön heikkenemisestä 1 000 euroa ja rapuhaittoista 2 000 euroa.

- 5) Kalle Alhoranta (761-444-5-107)** on hakenut korvausta 23.4.2021 asti, jolloin hänen omistuksensa kiinteistöön on päättynyt, haittaluokkiin A, B, D ja E. Vedenkorkeus laski (noin 1,3 m), rantaviiva siirtyi rannan mataluuden takia huomattavasti enemmän (3–10 m) ja vesijättömaalle alkoi muodostua heinä-, haapa- yms. kasvustoja. Kasvustoja ei ollut, eikä niitä täytynyt poistaa, ennen vedenottoa. Rannasta uimaan meneminen muuttui epämiellyttäväksi. Iso- ja Vähä-Pitkustojen välinen kulku estyi vedenkorkeuden laskettua, minkä jälkeen virkistyskäyttö rajoittui vain toiseen järvestä. Virkistyskäytölle aiheutui huomattavaa haittaa. Vedenoton vaikutuksesta kiinteistöllä ollut laituri meni nopeasti huonoon kuntoon ja sen käyntisilta oli lopulta kokonaan kuivalla maalla. Laituri jouduttiin uusimaan. Ennen vedenoton alkua rantavesissä oli alkuperäistä jokirapukantaa, jota pyydettiin keskimäärin noin 500 kpl syksyisin. Vedenoton aikana rapujen saanti väheni nopeasti, eikä parina vuotena saatu kuin muutama rapu. Hakija on esittänyt kiinteistön arvonalenemasta korvausta 20 000 euroa, virkistyskäytön heikkenemisestä 10 000 euroa, laiturin uusimisesta 3 000 euroa ja rapukannan heikentymisestä 6 000 euroa.
- 6) Kevin Gore ja Risto Kuusisto (761-444-6-94)** ovat hakeneet korvausta haittaluokkiin A, B ja D. Vedenoton seurauksena ranta ruohottui ja vesijättömaata syntyi noin 5 m, eikä uiminen ollut enää mukavaa runsaan vesikasvillisuuden takia. Vedenkorkeuden noususta huolimatta kasvillisuus jatkaa kasvuaan, ja rantaa joudutaan perkaamaan ja puhdistamaan. Laituri kärsi vedenkorkeuden alentumisesta ja siitä seuranneesta väännöstä. Laituria korjattiin ja lopulta sen loppupää uusittiin kokonaan ponttonilaiturilla. Hakija on esittänyt kiinteistön arvonalenemasta ja virkistyskäytön heikkenemisestä korvausta 12 000 euroa ja laiturin korjauksesta 2 500 euroa.
- 7) Seppo Pitkäsen** kuolinpesä (761-444-5-63) on hakenut korvausta haittaluokkiin A, B, D ja E. Vedenoton seurauksena koko ranta ja itseasiassa lahti on rehevöitynyt. Pahimmillaan rantaviiva on ollut siirtynyt 10 m. Kasvustoa on jouduttu poistamaan, ja kalat sekä ravut ovat hävinneet. Rannan virkistyskäyttö kuten veneily, kalastus ja ravustus on vaikeutunut merkittävästi, eikä uiminen ole enää ollut mielekäästä vesikasvien takia. Laiturin runko-osaan, siltaan ja pintalautoihin on jouduttu tekemään korjauksia. Myöhemmin vedenkorkeuden noustua runko-osaa on jouduttu korottamaan. Kala- ja rapukannassa tapahtui dramaattinen muutos vedenoton aikana vuosina 2012–2018. Varsinkin rapukanta katosi tai ravut olivat niin pieniä, ettei ravustus enää ollut mahdollista. Menetystä ei voi rahalla mitata, vaan kyseessä on ympäristörikos. Hakija on esittänyt kiinteistön arvonalenemasta korvausta 5 000 euroa,

virkestyskäytön heikkenemisestä 2 000 euroa, laiturin korjauksesta 1 000 euroa ja kala- sekä rapukannan heikkenemisestä 10 000 euroa.

- 8) Minna Kuisma** (761-444-5-68) on hakenut korvausta haittaluokkiin B ja D. Vedenoton seurauksena vedenkorkeus laski yli metrin, ja vesijättömaata muodostui noin 3 m. Ranta ruohottui ja täyttyi vesikasveilla, minkä takia hakijalle ja hänen perheelleen tärkeästä uimisesta tuli epämiellyttävää. Laituri on jouduttu useaan kertaan kiinnittämään uudelleen vedenkorkeuden laskettua. Rantaan on rakennettu uusi laituri ja portaat. Vedenoton loputtua ja vedenkorkeuden noustua uusi laituri on nyt lähestulkoon kokonaan veden alla, ja rakenteet on jälleen uusittava. Rapukanta pieni huomattavasti vedenoton seurauksesta. Kanta osoitti kesällä 2021 ensimmäisen kerran elpymisen merkkejä. Hakija on esittänyt kohtuullista korvausta virkestyskäytön merkittävästä heikentymisestä ja 7 500 euron korvausta rannan rakenteiden ja laiturin korjaamisesta sekä uusimisesta.
- 9) Terhi Kuronen ja Pasi Tammilehto** (761-444-5-66) ovat hakeneet korvausta haittaluokkiin A, B, D ja E. Rantaviiva oli pahimmillaan siirtynyt 5 m ja vesijättömaata muodostunut lähes saman verran. Tilanne on palautunut lukuun ottamatta rantavedessä olevaa runsasta kasvustoa, jota ei aiemmin ollut. Kasvusto vaikeuttaa merkittävästi muun muassa uintia, ja kasvuston poistoon menee kymmeniä tunteja. Epäselvää on, miten haitan saa poistumaan pysyvästi, kun vedenkorkeuden nousu ei ole auttanut. Vedenkorkeuden laskun seurauksena laituri romahti kiinteän osan ja ponttoniosan väliltä ja rikkoontui monesta kohdasta. Laiturin korjaamisesta on pyydetty tarjous, jossa työn osuus on 6 000 euroa. Aiemmin rapuja oli kiinteistön edustan vedessä runsaasti, mutta nyt ei juuri lainkaan. Muutos on huomattava, mutta sen pysyvyyttä on vaikea arvioida. Hakijat ovat esittäneet kiinteistönarvon alenemasta korvausta 10 000 euroa, virkestyskäytön merkittävästä heikentymisestä 5 000 euroa ja laiturin kunnostuksesta 6 000 euroa sekä kohtuullista asiantunteukseen perustuvaa korvausta rapu- ja kalakantojen ehtymisestä.
- 10) Paula Piela-Sumusalo** (761-444-5-64) on hakenut korvausta haittaluokkiin A, B, D ja E. Kiinteistön länsipäässä vesijättömaata on muodostunut noin 4 m. Rannalle on kasvanut runsaasti kasvillisuutta siten, että muun muassa uiminen on estynyt tai se ei ole enää mielekäästä. Järven puhtaus, rapu- ja kalakanta, oleskelu rannalla sekä uiminen ovat tärkeä osa kiinteistön käyttöä, mikä tulee ottaa huomioon virkestysarvon alenemassa. Laituri on jouduttu korjaamaan kahdesti, ja sitä on jatkettu vedenkorkeuden alentumisen takia. Rapu- ja kalakannat ovat kärsineet, etenkin ravut ja vuosina 2013–2017. Hakija on esittänyt kiinteistön arvon alenemasta ja virkestyskäytön heikkenemisestä korvausta 18 000 euroa (noin 10 % kiinteistön arvosta), laiturin korjaamisesta 1 200 euroa ja rapu- sekä kalakantojen heikkenemisestä 800 euroa.
- 11) Jouko Ranta** (761-444-5-71) on hakenut korvausta haittaluokkiin A, B, D ja E. Kiinteistön ranta on madaltunut noin 1,5 m, rannassa oleva tassattu noin 36 m² alue on painunut ja painuma on voinut aiheuttaa maan

valumista myös ylempänä rannasta. Uinti on hankaloitunut vedenkorkeuden laskun, rantakasvillisuuden ja laituriongelmien vuoksi. Kasvillisuutta on jouduttu niittämään. Niitto on auttanut vain tilapäisesti, minkä takia kasvillisuusongelma vaikuttaa pysyvältä. Vedenkorkeuden lasku on vaurioittanut kahta laituria, jotka molemmat on jouduttu uusimaan. Ravustuksen merkitys kiinteistön virkistyskäytössä on ollut merkittävä. Ravut ovat selvästi pienentyneet ja määrät vähentyneet vuoden 2013 jälkeen. Hakija on lopettanut ravustuksen kokonaan. Hakija on esittänyt kiinteistön arvonalenemasta ja virkistyskäytön merkittävästä heikkeneemisestä korvausta 15 000 euroa, laiturien materiaaleista ja kunnostuksesta 6 000 euroa sekä ravustushaitasta 5 000 euroa.

12) Vieno ja Kaarle Aaltosen kuolinpesät (761-444-5-43) ovat hakeneet korvausta haittaluokkiin A, B, D ja E. Rantaviiva on siirtynyt ja vesijättöä on muodostunut useita metrejä. Vedenotto on päättynyt, mutta tilanteen palautumisesta huolimatta rannassa on runsaasti erilaisia vesikasveja ja kasvusto leviää, jos sitä ei raivata. Tervalepät ja muu puukasvusto on kuollut. Ei ole takuuta, palautuuko ranta ennalleen. Vedenkorkeuden laskun takia laituria on jouduttu korjaamaan useasti. Korjauksista huolimatta laiturin on hyvin epävarma, ja uuden laiturin hankinta voi tulla kyseeseen. Rapu- ja kalakannat ovat kärsineet. Aiemmin rapuja liikuskeli hyvin paljon, nyt niitä ei näy ollenkaan. Rapujen kolot ovat nousseet liian lähelle vedenpintaa, ja rapujen lisääntyminen on estynyt. Hakija on esittänyt kiinteistön arvonalenemasta ja virkistyskäytön heikkenemisestä korvausta 10 000 euroa, laiturin korjauksesta 6 000 euroa ja rapu- sekä kalakannan ehtymisestä 1 000 euroa.

13) Matti Karp, sittemmin **Matti Karpin** kuolinpesä, (761-444-5-45, 761-444-5-59) on hakenut korvausta haittaluokkiin A, B, D ja E sekä liittynyt hakemukseensa kuvan rannasta ja laiturista. Hakija omistaa kaksi vierrekäistä kiinteistöä, joista toinen sijaitsee Iso-Pitkustan rannalla ja toinen tämän kiinteistön yläpuolella. Vedenkorkeus laski 1,15 m, ja vesijättömaata muodostui tuolloin 450 m². Vesikasvit alkoivat runsastua, minkä seurauksena uinti vaikeutui. Rantaa on jouduttu yhä perkaamaan ja on epäselvää, paraneeko ranta koskaan ennalleen vedenkorkeuden noususta huolimatta. Laituria on korjattu omatoimisesti ja tarvikkeita itse hankkimalla useita kertoja. Vedenkorkeuden laskun seurauksena rapujen pesäpaikat katosivat ja rapujen vuosiluokkakoot pienivät. Ennen vedenottoa yön aikana saaliiksi saattoi tulla 50 mitat täyttävää rapua. Saaliin katukauppa-arvo on ollut noin 1 000 euroa vuodessa. Hakija on esittänyt kiinteistöjen arvonalenemasta ja rannan virkistyskäytön merkittävästä heikkenemisestä korvausta 14 000 euroa, laiturin kunnostuksesta 300 euroa ja rapukannan heikentymisestä vuosien 2012–2017 aikana 1 000 euroa.

Nykyisin kiinteistöt omistaa **Ville Karp**.

14) Jaakko Kivi, sittemmin **Timo Kivi**, (761-444-5-42) on hakenut korvausta A, C, D ja E. Hakija on seurannut vedenkorkeutta ja liittänyt hakemukseensa kuvan, josta vedenkorkeuden muutokset näkyvät.

Kiinteistön kapeasta lahdenpoukamasta katosi vesi ja toinen uima-
paikka kuivui kokonaan vedenoton seurauksesta. Poukama on rehevöi-
tynyt, mikä on tehnyt uimisen ja rannallaolon epämiellyttäväksi. Veden-
korkeus putosi noin 1,2 m. Vesijättömaata syntyi noin 3–4 m. Pahin ti-
lanne oli kesällä 2017. Vanha laituri jäi kuivalle maalle ja on jouduttu
uusimaan. Kiinteistöllä olevassa kaivossa, joka sijaitsee 3 m rantavii-
vasta ja on 2 m syvä, vedenkorkeus on vaihdellut 0,5 ja 1,6 m:n välillä.
Kaivo tyhjeni vedestä vuonna 2017 koko kesäksi. Vedenoton päätyttyä
vuonna 2018 kaivo alkoi täyttyä, ja tämän jälkeen vettä on riittänyt. Ra-
pujen määrät romahtivat vedenkorkeuden laskun myötä. Nyttemmin
rapusaaliit ovat hieman parantuneet. Tämä on hakijan arvioin mukaan
seurausta siitä, että ravut ovat päässeet takaisin luontaisiin piilopaik-
koihinsa rantakivikossa vedenkorkeuden noustua. Vuosina 2016–2019
rapujen piilopaikat olivat useamman vuoden kuivalla maalla. Hakija on
esittänyt kiinteistön arvonalentumisesta ja virkistyskäytön heikkenemi-
sestä korvausta 10 000 euroa, uimalaiturin rakentamisesta 600 euroa,
kaivoveden tilapäisestä loppumisesta 500 euroa ja rapukannan heikke-
nemisestä 300 euroa.

15) Timo Kivi (761-444-5-51) on hakenut korvausta haittaluokkiin D ja E.
Hakija on joutunut jatkamaan laiturille meneviä portaita kahdesti vuo-
sien 2009–2018 aikana. Vedenkorkeuden noustua vedenoton päätyy-
misen jälkeen on jälleen jouduttu tekemään uusia muutostöitä. Ennen
vedenottoa vedenkorkeus vaihteli vuosittain 0,1–0,30 m, ja laiturit pys-
tyivät sopeutumaan vaihteluun. Vedenkorkeuden lasku aiheutti karikon
hiekkapohjan muuttumisen tumman kasvuston peittämäksi, minkä seu-
rauksena ravut hävisivät. Aiemmin erittäin runsas rapusaalis jäi ainakin
neljänä vuotena saamatta. Vedenkorkeuden alettua jälleen nousta ra-
vut ovat päässeet luontaisiin piilopaikkoihinsa ja rapusaaliit ovat hie-
man parantuneet. Hakija on esittänyt uimalaiturin muokkaamisesta kor-
vausta 400 euroa ja rapukannan heikkenemisestä 300 euroa.

16) Sirkku Tapanainen (761-444-6-57, 761-444-6-87) on hakenut kor-
vausta haittaluokkiin A, D ja E. Hakija omistaa kaksi kiinteistöä Iso-Pit-
kusta järven rannalta. Aluehallintoviraston tietojen mukaan toinen kiin-
teistöistä on rakentamaton. Kiinteistöjen rannat ovat rehevöityneet ve-
denoton seurauksesta. Ranta on madaltunut noin 1,5 m. Rannassa
oleva tasattu alue valunut, ranta ei ole enää tasainen ja valuminen on
voinut vaikuttaa myös maanpintaan ylempänä. Kulkureitit, kivimuurit ja
muut vastaavat rakenteet edellyttävät korjausta. Kiinteistöllä on kolme
laituria, joihin on jouduttu tekemään jatkuvia korjauksia kuten tukiraken-
teiden ja kansien uusimista sekä paalutusten vahvistamista tai vaihta-
mista. Kala- ja rapukannassa on tapahtunut dramaattinen muutos vuo-
sina 2009–2018, koska rapujen kasvupaikat jäivät kuivalle maalle ve-
denoton seurauksesta. Rapukannan merkitys on ollut iso ja sen tuhoa-
minen on suorastaan ympäristörikos. Järvi on myös rehevöitynyt. Ha-
kija on esittänyt kiinteistöjen arvonalenemasta korvausta 15 000 euroa,
laitureiden korjaukseen 3 000 euroa ja rapukannan heikkenemisestä
5 000 euroa.

17) Pentti Heikkari (761-444-2-117) on hakenut korvausta haittaluokkiin A, B, D ja E. Rantaviiva on siirtynyt noin 2 m, ja ranta madaltunut noin 1 m. Kiinteistön arvo on alentunut, uiminen ja muu virkistyskäyttö on vaikeutunut. Lisäksi rannanosa on ruovikoitunut. Laituri on korjattu ja uusittu. Vedenoton vaikutukset ja siitä seurannut pesäkolojen yms. jääminen kuivalle maalle näkyvät selvemmin jokirapukannassa. Kanta on vähentynyt lähes olemattomiin, paikoitellen hävinnyt kokonaan ja pienentynyt myös huomattavasti kooltaan. Kiinteistön kaivon vedenkorkeus on laskenut. Hakija on esittänyt rantaviivan siirtymisestä ja rannan madaltumisesta korvausta 2 000 euroa, kiinteistön arvonalentumisesta ja virkistyskäytön heikentymisestä 7 000 euroa, laiturin korjaamisesta ja uusimisesta 1 500 euroa sekä kala- ja jokirapukantojen heikentymisestä 1 000 euroa.

18) Tauno Heikkari (761-444-6-114) on hakenut korvausta haittaluokkiin A, B, C, D ja E. Kiinteistöllä on rantaa sekä Iso- että Vähä-Pitkustan puolella. Rantaviiva on siirtynyt 3–4 m ja vesijättömaata syntynyt 2–3 m 150 metrin matkalla. Tämä on heikentänyt merkittävästi muun muassa rannan uintimahdollisuutta sen takia, että rantakasvillisuus on lisääntynyt. Vedenoton loputtua haitat ovat osittain korjaantuneet, mutta vesikasvillisuus jatkaa edelleen kasvuaan. Kiinteistöllä oli 5 m syvä ja samalla etäisyydellä Vähä-Pitkustan rantaviivasta sijainnut hyvä kaivo, jonka vedenkorkeus vaihteli 0,4 m:n ja 1,9 m:n välillä vuoteen 2017 asti. Syksyllä 2017 kaivo tyhjjeni vedestä. Uusi kaivo rakennettiin 6 m syväksi ja noin 40 m etelään vanhasta kaivosta vuonna 2018. Vettä on tämän jälkeen riittänyt hyvin. Vedenoton alettua laituri jäi ilmaan ja rikoontui niin, ettei sitä ole voinut käyttää pitkään aikaan. Hakija on aikanaan hankkinut sadoilla euroilla siian poikasia ja istuttanut niitä Vähä-Pitkusta järveen vuosina 2015–2017. Saalis jäi murto-osaan siitä, mitä ennen vedenottoa järvestä pystyi saamaan. Hakija on esittänyt kiinteistön myyntiarvon alenemasta ja virkistyskäytön heikkenemisestä korvausta 10 000 euroa, kaivon uusimisesta 3 200 euroa, laiturin rakentamisesta 2 000 euroa ja kalastushaitasta 200 euroa.

19) Timo Jauhanen (761-444-6-115) on hakenut korvauksia haittaluokista A, B, D ja E. Rantaviiva on siirtynyt noin 2 m ja ranta madaltunut noin 1 m. Kiinteistön arvo on alentunut, uiminen ja muu virkistyskäyttö on vaikeutunut. Lisäksi rannanosa on ruovikoitunut. Laituri on korjattu ja uusittu. Vedenoton vaikutukset ja siitä seurannut pesäkolojen jääminen kuivalle maalle näkyvät selvemmin jokirapukannassa. Kanta on vähentynyt lähes olemattomiin, paikoitellen hävinnyt kokonaan ja pienentynyt myös huomattavasti kooltaan. Hakija on esittänyt rantaviivan siirtymisestä ja rannan madaltumisesta korvausta 2 000 euroa, kiinteistön arvonalentumisesta ja virkistyskäytön heikentymisestä 7 000 euroa, laiturin korjaamisesta ja uusimisesta 1 500 euroa sekä kala- ja jokirapukantojen heikentymisestä 1 000 euroa.

20) Armi Nikander ja Pentti Nikander (761-444-6-93) ovat hakeneet korvausta aluehallintoviraston tarkastuksen perusteella haittaluokista A, B ja D. Rantaviiva on vetäytynyt 10–15 m. Ranta syveni aiemmin aika

yrkästi. Rantaan on alkanut kasvaa heinää, pajun sekä lepän versoja, mikä haittaa rannan käyttöä kuten veteen menoa ja uimasta pois nousemista. Tilanne oli pahimmillaan kesällä 2017. Kasvusto jatkaa leviämistään siitä huolimatta, että vedenkorkeus on noussut myönteiseen suuntaan. Laituria on jouduttu korjaamaan ainakin neljä kertaa, koska vedenkorkeus on laskenut vedenoton seurauksesta, mutta myös nousut vedenoton keskeydyttyä. Ennen vedenottoa laituri pystyi eläytymään vedenkorkeuden muutoksiin. Hakijat ovat esittäneet korvausta kiinteistön arvonalenemasta ja virkistyskäytön merkittävästä heikkeneemisestä 10 000 euroa ja laiturin korjauksesta 3 000 euroa.

21) Antti Pelto-Timperi ja Varpu Pelto-Timperi (761-444-6-120) ovat hakenneet korvausta haittaluokkiin A, B, D ja E. Alavan rannan rantaviiva on siirtynyt 2-10 m ja ranta madaltunut noin 1 m. Uimapaikkaa on jouduttu ruoppaamaan. Kiinteistön arvo on alentunut, uiminen on likimain mahdotonta ja muu virkistyskäyttö on vaikeutunut. Ranta on ruovikoitunut rajusti ja pusikoitunut. Laituri on korjattu ja uusittu. Vedenoton vaikutukset ja siitä seurannut pesäkolojen yms. jääminen kuivalle maalle näkyvät selvemmin jokirapukannassa. Rapukanta on vähentynyt lähes olemattomiin, paikoitellen hävinnyt kokonaan ja pienentynyt myös huomattavasti kooltaan. Kaivon vedenpinta on laskenut, ja kaivon pohjaa on jouduttu puhdistamaan ja pumppua nostamaan. Hakijat ovat vaatineet, että vastaaja veloitetaan poistamaan pysyvästi rantaan syntyneet ruovikot. Mikäli ruovikoita ei poisteta, muun muassa yhteys pääjärveen katkeaa. Vapaana vesialueen leveys lahden ja pääjärven yhtymäkohdassa on enää noin 15–20 m. Yhteyden katkeaminen pääjärveen lisäisi lahden kuivumista entisestään, aiheuttaisi hajuhaittoja ja kiinteistöjen arvojen romahtamista. Hakijat ovat esittäneet rantaviivan siirtymisestä ja rannan madaltumisesta korvausta 5 000 euroa, kiinteistön arvonalentumisesta ja virkistyskäytön heikentymisestä 9 000 euroa, laiturin korjaamisesta ja uusimisesta 3 000 euroa sekä kala- ja jokirapukantojen heikentymisestä 1 000 euroa.

22) Kimmo Hemming (761-444-6-6) on hakenut korvausta haittaluokkiin A, B ja D. Vesijättömaan määrä rannassa on noin 3 m. Voimakas kaislan kasvu on peittänyt näkymän järvelle. Vedenkorkeuden laskun takia pohjakasvillisuus on alkanut rehevöityä ja uiminen on hankaloitunut. Mataluus on tehnyt verkolla kalastuksen mahdottomaksi, ja pohjakasvillisuuden takia uistelu ei ole enää mielekäästä. Pahimpina aikoina sou-tuveneiden pohja osui järven pohjaan keskellä lahtea. Laituria on pitänyt jatkaa ja sen lisäosan korkeutta säätää useaan kertaan vedenkorkeuden muutosten takia. Hakija on esittänyt korvausta vesialueen pilaamisesta ja kiinteistön arvonalenemasta 10 000 euroa sekä laiturin korjauksesta 2 000 euroa.

23) Birgitta Hämäläinen (761-444-6-5) on hakenut korvausta haittaluokkiin A, B ja D ja liittynyt hakemukseensa kuvia vedenoton vaikutuksesta rantakasvillisuuteen. Vedenotto on heikentänyt kiinteistön rannan virkistyskäyttöä ja laskenut kiinteistön arvoa. Erityisesti viimeisin vedenotto vaikutti siten, että jalkapallokentän kokoinen lahti uhkasi jäädä

eristykseen pääjärvestä. Vesijättömaa kasvoi 3–4 m, ja vedenkorkeus putosi laiturilta mitattuna 0,9–1,2 m. Rannan ja koko lahden reunustat ovat täynnä erilaisia vesikasveja. Näkyvyys pääjärveen on peittynyt. Uinnin harrastus on lähes mahdotonta. Tätä haittaa ei ollut ennen vedenoton alkua vuonna 2009. Aikoinaan järvessä oli kirkas vesi ja rannassa erinomainen uintipaikka. Laituriin on tehty korjauksia ja säätöjä kolme kertaa. Vedenkorkeus on noussut ja tilanne parantunut vedenoton päätyttyä, mutta vesikasvillisuuden kasvu ei ole hilliintynyt, vaan haitta on jäänyt pysyväksi. Hakija on esittänyt kiinteistön arvonalene-
masta ja virkistyskäyttöarvon merkittävästä heikkenemisestä korvausta 16 000 euroa ja laiturin korjaamisesta 450 euroa.

Kiinteistön omistajat ovat esittäneet rahallista korvausta yhteensä 374 250 euroa. Korvausta ovat alun perin hakeneet myös kahden muun kiinteistön omistajat, mutta heidän hakemuksensa on peruttu yhteyshenkilön ilmoituksella 4.3.2022.

Tiedottaminen

Aluehallintovirasto on vesilain 11 luvun 10 §:n 5 momentin nojalla varannut Liikelaitos Salon Vedelle tilaisuuden selityksen antamiseen sekä korvaushakemuksesta että siihen saapuneista lausunnoista.

Aluehallintovirasto on vesilain 11 luvun 6 §:n nojalla pyytänyt hakemuksesta lausunnon Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelta ja kalatalousviranomaiselta.

Aluehallintovirasto on vesilain 11 luvun 8 §:n nojalla varannut hakijalle tilaisuuden selityksen antamiseen sekä vastapuolen selityksestä että korvaushakemukseen saapuneista lausunnoista.

Selitys

Liikelaitos Salon Vesi (jäljempänä myös vastapuoli) on viitannut 4.4.2022 päivätyssä vastauksessaan Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden määräaikaan vedenottolupiin sekä niiden käsittelyyn lupaviranomaisessa ja muutoksenhakutuomioistuimissa. Vastauksen perusteena on käytetty vedenottomääriä sekä vedenottolupien tarkkailutietoja kuten pohjavedenpinnankorkeuksia, alueen järvien ja lampien vedenkorkeuksia, veden laatua ja muuta vesien tilaa sekä purojen ja norojen virtaamia. Lisäksi alueelta on laadittu muun muassa Natura-arviointeja, kasvillisuusseurantatietoja ja kalastus selvityksiä. Vastaukseen on liitetty keskeisimmät edellä mainituista lähteistä, ja siinä on todettu pääpiirteittäin seuraavaa:

Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeudet

Vedenoton vaikutusalueen pohjaveden sekä järvien ja lampien vedenkorkeuksista on seurantatietoa vuonna 1992 tehdyistä koepumppauksista

lähtien. Ennen vedenoton aloitusta vedenkorkeuksien luonnollinen vaihtelu on ollut 1–2 m havaintopisteestä riippuen.

Vedenoton alkaessa vuonna 2009 pohjavedenpinnan taso on ollut poikkeuksellisen korkea. Vuosi 2008 on ollut mittaushistorian sateisin, ja pohjavedenpinnat sekä pohjavesilampien vedenkorkeudet ovat olleet korkeimmillaan. Ajanjakson 2001–2008 sadepsumma on ollut 5 944 mm, kun taas vedenoton aikaisen ajanjakson 2009–2016 sadepsumma on ollut 5 267 mm. Vedenotto on osunut vähäsateisempaan jaksoon kuin sitä edeltänyt aika.

Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeudet seurailevat pohjavedenpinnan tasoa, sillä järvet saavat vetensä pääasiassa pohjavesivirtauksista. Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeudet ovat olleet alimmillaan vuonna 2017, mutta tällöin pohjavesipinnat ovat koko Lounais-Suomen alueella olleet jopa metrin keskimääräistä alempana. Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeudet ovat jälleen korkealla. Viimeisten mittaustulosten mukaan vedenkorkeus on ollut 20.9.2021 Iso-Pitkustassa $N_{2000} +93,41$ ja Vähä-Pitkustassa $N_{2000} +93,40$.

Muutokset Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenlaadussa ja vesien tilassa

Someron vesienhoitosuunnitelmissa vuosilta 2005 ja 2016 on esitetty tutkimustuloksia Pitkustan järvien vedenlaadusta, vesien tilasta ja vedenkorkeuksista 1970-luvulta lähtien. Näiden pitkän aikavälin tulosten mukaan järvien vedenkorkeudet ovat ajoittain olleet hyvinkin alhaalla jo ennen vedenoton aloittamista. Vedenottolupiin liittyneissä tarkkailuohjelmissa pintavesien laatua seurattiin Iso- ja Vähä-Pitkustassa neljästi vuodessa: keväällä huhti-toukokuussa, loppukesällä, syksyllä ennen jäiden tuloa ja loppupalvella.

Korvaushakemuksissa hakijat kertovat järvien vedenkorkeuksien pääsääntöisesti palautuneen, mutta hakijoiden mukaan järvet ovat rehevöityneet ja kasvillisuus on lisääntynyt haitaten virkistyskäyttöä. Iso- ja Vähä-Pitkustan hoitosuunnitelmien (2005, 2016) mukaan alkaneen rehevöitymiskehityksen oireita on ollut havaittavissa molemmissa järvissä jo 1990-luvun lopulla. Jo ennen vedenoton aloittamista vuonna 2000 tehdyssä arvioissa pohjavedenoton vaikutuksista Hyypärän Natura 2000 -alueen luonnonarvoihin on todettu, että vesitilavuuden ja pohjavesivirtaaman pienentyminen voi osaltaan edesauttaa järvien hidasta rehevöitymistä. Myös Iso- ja Vähä-Pitkustan hoitosuunnitelmissa (2016) on huomioitu vedenottamoiden sijainti järvien läheisyydessä ja vedenoton seurauksena mahdollisesti tapahtuva vedenpinnan aleneminen ja pohjavesivirtausten heikkeneminen. Erityisesti hoitosuunnitelmissa on kuitenkin korostettu valuma-alueelta tulevan ulkoisen ravinnekuormituksen merkitystä vesien hyvän tilan säilyttämisessä. Rantakiinteistöjen sekä valuma-alueen metsä- ja maatalouden toimilla on suuri merkitys vesien tilalle. Esimerkiksi jäte- ja pesuvesien sekä nurmikoiden ja kukkapenkkiin lannoitusten mukana tulevat vähäisetkin lisäykset ravinteiden valumiin voivat lisätä levän kasvua järvissä.

Iso- ja Vähä-Pitkustan järvien rehevyyttä on arvioitu veden klorofyllipitoisuuden (a-klorofylli) ja veden ravinnepitoisuuksien perusteella. Pitoisuudet ovat vaihdelleet vuosien mittaan, eikä vaihteluissa ole nähtävissä selkeitä yhteneväisyyksiä vedenottomääriin tai vedenoton ajanjaksoihin nähden. Esimerkiksi Vähä-Pitkustan veden klorofyllipitoisuutta tarkasteltaessa vaikuttaa siltä, että klorofyllipitoisuuden muutokset eivät ole kytköksissä järven vedenkorkeuden muutoksiin. Klorofyllipitoisuudet ovat olleet huomattavan korkeat vuosina 2014 ja 2021, joista vuonna 2014 vedenkorkeus on ollut matalalla ja vuonna 2021 korkealla. Vuoden 2014 jälkeen vedenkorkeus on ollut nousussa alkuvuoteen 2016 saakka, mutta klorofyllipitoisuus ei kuitenkaan ole lähtenyt nousuun. Korvaushakemuksissa mainittu vesikasvillisuuden lisääntyminen kesällä 2021 näkyy tutkimustuloksissa korkeana klorofyllipitoisuutena.

Ravinteiden määrän lisäksi ilmasto ja sääolosuhteet vaikuttavat vesikasvillisuuden määrään, sillä kasvien kasvunopeudet kiihtyvät lämpimämmissä vesissä. Ilmatieteen laitoksen mukaan lähes koko 2010-luku on ollut Suomessa aiempaa lämpimämpi, erityisesti vedenoton päättymisen jälkeiset vuodet, 2018, 2019 ja 2020, ovat olleet tavanomaista lämpimämpiä. Ilmastomuutoksen myötä myös syys- ja talvisateet ovat lisääntyneet lisäten samalla rannoilta järviin päätyviä ravinnevalumia.

Viimeisimmän vuosiraportin vuodelta 2020 tulosten perusteella Iso-Pitkustan vedenlaadussa ei ole ollut havaittavissa sellaisia muutoksia, jotka voisivat perustellusti viitata vedenoton vaikutuksiin. Vähä-Pitkustan osalta on todettu, että vedenlaatu ei kerrostuneisuuden ja veden sekoittumisen osalta vuonna 2020 täyttänyt meromiktian määritelmää. Vuosien mittaan tehtyjen tutkimusten perusteella on kuitenkin havaittu, että sopivissa olosuhteissa vesikerrokset voivat sekoittua syvältäkin, vaikka vedenpinta olisi merkittävästi keskimääräistä ylempänä. Vedenpinnan korkeuden vaihteluiden lisäksi esimerkiksi tuuliolosuhteet ja valuma-alueen maankäyttötoimet voivat vaikuttaa vesikerrosten liikkeisiin. Muutokset meromiktiassa eivät todennäköisesti selity ainoastaan vedenotolla.

Vedenottohankkeen vaikutuksista Hyypärän Natura 2000 -alueen (FI0200010) luontoarvoihin on tehty vuosien mittaan useita erillisiä arvioin- teja. Iso- ja Vähä-Pitkustan on katsottu kuuluvan Natura 2000 luontodirektiivin liitteen I luontotyyppiin *karut kirkasvetiset järvet*. Vuoden 2017 arvioin- nissa pohjavedenoton vaikutuksista Hyypärän Natura-alueen luontoarvoihin on todettu, että Iso- ja Vähä-Pitkustassa on ollut havaittavissa veden- otosta johtuvaa vesipinnan laskua, mutta jyrkästä rantaprofiilista ja rantojen kasvittomuudesta johtuen pohjavedenoton ei kuitenkaan ole katsottu muut- taneen luontotyyppin ominaispiirteitä.

Vedenotto vuosina 2009–2018

Selityksessä ja sen liitteenä ovat tarkemmat tiedot vedenottamoilta otetuilta vesimääristä ja ajanjaksoista, jolloin vedenotto on ollut käynnissä. Veden- otossa on myös ollut välillä pitkiä taukoja (2/2010–10/2010, 4/2012–11/2013, 6/2014–5/2015 sekä 8/2015–4/2016).

Ensimmäisen 31.12.2012 saakka voimassa olleen luvan mukaisesti vettä sai ottaa kuukausikeskiarvona laskettuna Kalattomannotkon vedenottamosta enintään 1 100 m³/d ja Kaskistonnummesta enintään 850 m³/d. Kalattomannotkon vedenotto on vuosina 2009–2012 vaihdellut 460 m³/d ja 600 m³/d välillä ja Kaskistonnummen 400 m³/d ja 840 m³/d välillä.

Toisen 31.3.2018 saakka voimassa olleen luvan mukaisesti vettä sai ottaa kuukausikeskiarvona laskettuna Kalattomannotkon vedenottamosta enintään 600 m³/d ja Kaskistonnummen vedenottamosta enintään 400 m³/d. Kalattomannotkon vedenotto on vuosina 2013–2017 vaihdellut 117 m³/d ja 490 m³/d välillä ja Kaskistonnummen 88 m³/d ja 402 m³/d välillä.

Kesällä 2015 vettä on hetkellisesti otettu, vaikka Kalattomanlammen vedenpinta on ollut edellytettyä alempana. Toisen 31.3.2018 saakka voimassa olleen luvan määräyksen mukaan ”Vedenoton ollessa käynnissä Kalattomanlammen pinnan korkeuden on oltava vähintään 6,2 m korkeammalla kuin pohjavesihavaintoputkessa P333. Kalattoman vedenpinnan laskiessa määrätyn tason alapuolelle on vedenotto välittömästi keskeytettävä”. Kesä-heinäkuun 2015 aikana vettä pumpattiin Kalattomannotkon vedenottamosta yhteensä 7 135 m³ ja Kaskistonnummen vedenottamosta yhteensä 5 369 m³.

Kaskiston pohjavesialueella, jossa molemmat vedenottamot sijaitsevat, pohjavettä arvioidaan muodostuvan 6 500 m³/d.

Kommentit esitettyihin korvausvaatimuksiin

Korvaushakemuksen käsittelyssä on perusteltua ottaa huomioon myös uusimmat tarkkailututkimusten tulokset. Viimeisin vuosiraportti on vuodelta 2020, ja tarkkailututkimustuloksia on saatavilla 23.9.2021 asti.

Korvausvaatimukset perustuvat suurelta osin silmämääräisesti havaittuihin ja koettuihin muutoksiin järvien vedenpintojen korkeuksissa, vesikasvillisuuden määrässä sekä rapu- ja kalakannoissa. Vaikka muutoksia voi havainnoida silmämääräisesti, tulee syyt näiden havaittujen muutosten taustalla olla myös muulla tavoin perusteltuja. Syyt tapahtuneisiin muutoksiin ovat olennaisessa osassa korvauksista päätettäessä.

Korvausten hakijoiden negatiiviset kokemukset ovat ymmärrettäviä, ja rantakiinteistöjen virkistyskäytön heikkeneminen vedenpinnan alenemisen myötä käy selkeästi ilmi hakemuksesta ja hakemuksessa olevista valokuvista. Korvaushakemuksen valokuvien osalta on kuitenkin hyvä huomioida, että niissä esitettävät muutokset vedenpinnan korkeudessa eivät kuvaa keskimääräistä muutosta vaan ne kuvastavat tilanteita, joissa vedenpinta on ollut ylimmillään ja alimmillaan. Valokuvat eivät myöskään kuvasta järvien vedenkorkeuksien osalta ajantasaista tilannetta korvaushakemukseen nähden. Korvaushakemus on laitettu vireille marraskuussa 2021, jolloin Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenpinnat ovat olleet korkealla. Vedenotto alueella on päättynyt jo noin neljä vuotta sitten tammikuussa 2018. Korvauksia haetaan osin asioista, jotka ovat palautuneet vedenottohanketta

edeltäneeseen tilanteeseen. Esimerkiksi kiinteistöjen arvon aleneman osalta korvaushakemuksessa nostetaan esiin vesijättömaan laajuutta aikana, jolloin vedenpinta on ollut alimmillaan.

Korvaushakemuksen mukaan kaivojen kuivuminen ei ole muodostunut merkittäväksi ongelmaksi, ja sitä on hakemuksen mukaan jatkunut vain 1–3 vuoden ajan. Kesällä 2021 vettä on ollut kaivoissa jo hyvin.

Korvaushakemuksen mukaan laituriongelmiä on ollut kaikissa rantakiinteistöissä. Haettujen korvaussummien osalta ei täysin ilmene, miten kiinteistöjen arvonalenemat ja korvausten suuruudet on määritetty ja mihin haetut summat perustuvat. Esimerkiksi rapu- ja kalakantojen osalta haetut korvaussummat vaihtelevat välillä 200–10 000 euroa. Korvaushakemuksesta ei käy ilmi, että hakijoiden joukossa olisi esimerkiksi ammattikalastajia, joille olisi aiheutunut ravustuksen osalta ansionmenetystä.

Iso- ja Vähä-Pitkustan vesialueet eivät ole rantatonttien yksityisiä vesialueita eikä korvaushakemuksesta käy ilmi, miten rapu- ja kalakantojen heikkenemisen laajuutta on kiinteistökohtaisesti määritetty. Korvaushakemuksen mukaan rapukannat ovat palautumassa eikä pysyvää haittaa siten olisi syntynyt.

Kiinteistön 761-444-5-107 omistaja on vaihtunut 23.4.2021 ja korvauksia haetaan sekä entisen että nykyisen omistajan toimesta eli kyseisestä kiinteistöstä haetaan korvauksia kaksinkertaisena.

Korvausta haetaan Salon kaupungin Liikelaitos Salon Vedeltä, joka on toiminut luvanhaltijana ja hankkeesta vastaavana Kalattomannotkon ja Kasikostonnummen vedenottohankkeessa. Luvanhaltijalle vedenottohanke on vuosien aikana tarkoittanut huomattavia taloudellisia kustannuksia. Hankkeen tavoitteena on ollut turvata riittävä vedensaanti vesijohtoverkostoissa. Luvanhaltija on koko vedenottohankkeen ajan pyrkinyt toimimaan ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla ja ympäristö- ja vesistövaikutuksia on tutkittu ja seurattu jatkuvasti lupamääräysten edellyttämällä tavalla.

Kesän 2015 vähäinen lupamääräyksen vastainen vedenotto ei voi olla ratkaisevassa asemassa tarkasteltaessa vedenoton vaikutuksia järvien vedenkorkeuteen sekä vedenoton mahdollisesti aiheuttamia vaikutuksia vesiympäristölle ja vesien sekä rantakiinteistöjen käytölle.

Liikelaitos Salon Vesi kiistää edellä selostetuilla perusteilla olevansa korvausvelvollinen korvaushakemuksessa esitettyihin korvausvaatimuksiin.

Lausunnot

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen lausunto

Lausunnossa on viitattu Kaskistonnummen ja Kalattomannotkon vedenottoa koskeviin aiempiin lupapäätöksiin ja todettu muun muassa, että vedenoton alettua loppukesällä 2009 se on jouduttu keskeyttämään tammikuussa 2010 puutteellisten kasvillisuusselvitysten takia ja määräaikaisen luvan päätyttyä vuonna 2012. Vedenoton vaikutuksista oli kertynyt tässä vaiheessa vähän hyvin vähän lisätietoa. Vedenotto alkoi uuden lupapäätöksen myötä kesällä 2013, mutta se jouduttiin keskeyttämään toukokuussa 2014, koska lupaehto pohjavesikorkeuksien tasoerosta jäi toteutumatta. Viimeinen toukokuussa 2016 alkanut vedenottojakso keskeytyi samasta syystä tammikuussa 2018.

Ensimmäisen lupakäsittelyn (ESAVI 30.5.2013 nro 11/2013/2, lainvoimainen 26.2.2016) loppuvaiheessa laaditun pohjaveden virtausmallin mukaan yhteensä 1 000 m³/d vedenoton Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen vedenottamoista arvioitiin aiheuttavan 0,3–0,5 m aleneman Pitkustat-järvien alueella viiden vuoden kuluessa. Vuoden 2013 lisäselvityksessä arvioitiin, että vedenoton aiheuttama alenema Pitkustat-järvillä on ollut keskimäärin 0,2 m, järvien eteläosassa enemmänkin, ja että vedenoton vaikutus lampien vedenkorkeuksiin on pääsääntöisesti yhtä suuri kuin vaikutus pohjaveden pintaan kyseisellä alueella. Alueen luontainen pohja- ja pintaveden korkeuden vaihteluväli on 1–2 m, ja se selittyy sadannan vaihteluilla.

Vuoden 2017 lupahakemukseen liitetyn pohjaveden virtausmallitutkimuksen mukaan yhteensä 1 000 m³/d vedenotto aiheuttaisi Pitkusta-järvien alueella 0,2–0,6 m aleneman viiden vuoden tarkastelujaksolla.

Natura-alueet ja rantakasvillisuus

Vedenotosta tehdyssä Natura-vaikutusten arvioinnissa on vuonna 2017 todettu, että Iso-Pitkustassa ja Vähä-Pitkustassa on havaittavissa vedenotosta johtuvaa vedenpinnan laskua, mutta rantojen kasvittomuudesta johtuen vedenotto ei muuta luontotyyppin ominaispiirteitä. ELY-keskuksen arvion mukaan Vähä-Pitkustan vesipinta-ala oli vuoteen 2017 mennessä pienentynyt 0,9 ha, mikä oli noin 8 % kyseiseen *karut ja kirkasvetiset järvet* -luontotyyppiin kuuluneesta alueesta.

Iso- ja Vähä Pitkustan järvistä ei ELY-keskuksen tietojen mukaan ole tehty, eikä luvissa ole edellytetty tehtäväksi, säännöllistä kasvillisuusseuranta. Yleisesti vedenkorkeuden laskusta tiedetään, että saravyöhykkeen kasvaminen tai siirtyminen ja kuivuvan ranta-alueen puustottuminen ovat tyypillisiä seurauksia. ELY-keskus kävi maastokäynnillä Vähä-Pitkustan alueella marraskuussa 2017. Tuolloin havaittiin, että rantakasvillisuus oli muuttunut. Vedenkorkeuden laskettua saravyöhyke oli laajentunut aiempaan verrattuna ja rantavyöhyke, jolle oli alkanut kasvaa puuntaimia, oli huomattavan laaja. Pensaiden ja puuston kasvu osoittavat, että kyseinen alue on ollut

pitkään kuivilla ja muuttunut olennaisesti. Kasvillisuuden runsastuminen, pensoittuminen ja puuston kasvu etenevät, ellei vedenkorkeus palaudu vedenottoa edeltäneelle tasolle.

Vedenlaatu

Pitkustojen ekologista tilaa ei ole virallisesti arvioitu vesienhoidon yhteydessä niiden pienen koon takia.

Käytettävissä olevien vedenlaatutietojen mukaan keskimääräisissä kokonaisfosfori- ja kokonaistyyppipitoisuuksissa ei ole mainittavaa eroa, jos verrataan vedenottovuosia 2009–2017 sitä edeltäneisiin tai jälkeisiin vuosiin. Iso-Pitkustan pintaveden kokonaisfosforipitoisuus on ollut vuosien 1998–2021 elokuussa keskimäärin 7,8 µg/l (6–12 µg/l, n=17) ja Vähä-Pitkustan 6,6 µg/l (5–10 µg/l, n=15). Kokonaistyyppipitoisuus on ollut vuosien 1998–2021 elokuussa keskimäärin Iso-Pitkustassa 224 µg/l ja Vähä-Pitkustassa 221 µg/l.

Rehevyyttä kuvaava, planktonlevien määrään verrannollinen a-klorofyllipitoisuus on ollut vuosina 2007–2021 keskimäärin sekä Iso-Pitkustassa että Vähä-Pitkustassa noin 3,3 µg/l. Pitoisuus oli vedenottovuosina hieman tätä suurempi 3,6–3,7 µg/l.

Veden pH-arvo on ollut vuosina 1998–2021 Iso-Pitkustan pintavedessä keskimäärin 7,0 (6,7–7,6) ja Vähä-Pitkustan pintavedessä keskimäärin 7,0 (6,5–7,8). Aikasarjoissa ei ole havaittavissa selkeitä muutossuuntia.

Iso- ja Vähä-Pitkusta ovat kirkasvetisiä järviä, joiden sameusluku on pieni. Elokuussa 1998–2021 Iso-Pitkustan keskimääräinen sameus on ollut alle 0,7 FNU-yksikköä ja Vähä-Pitkustan 0,6 FNU-yksikköä. Vaihtelu on ollut vähäistä, ja suurimmat yksittäiset sameudet on mitattu ennen vedenottoa. Ajanjakson keskimääräiset näkösyvyudet kuvaavat veden kirkkautta syvänpaikalla, jossa Iso-Pitkustan näkösyvyys on ollut noin 5,4 m ja Vähä-Pitkustan noin 6,8 m. Iso-Pitkustan näkösyvyys oli vedenottovuosina 2009–2017 hieman pienempi (noin 5,0 m), kuin sitä ennen ja sen jälkeen. Vähä-Pitkustan elokuinen näkösyvyys on ollut kasvava mittausjakson aikana.

Pintaveden väriluvun perusteella vesi on hyvin kirkasta. Iso-Pitkustan väriluku on vuosina 2009–2017 ollut keskimäärin 7,0 mg Pt/l. Vuosina 2018–2021 väriluku on ollut vain noin 4,5 mg Pt/l, mutta väriluvun pieneneminen johtuu vuonna 2016 käyttöön otetusta spektrometrisestä analyysimenetelmästä, joka on aiempaa menetelmää tarkempi.

Hapen kyllästysaste on vaihdellut vuosina 1998–2021 Iso-Pitkustan pintavedessä välillä 74–105 %, mutta pohjanläheisen veden happitilanne on huono syvänteessä kesä- ja talvikerrosteisuuden lopulla ennen täyskiertoja. Vastaavalla ajanjaksolla kyllästysaste on ollut Vähä-Pitkustan pintavedessä 62–105 % vuodenaikojen mukaan. Syvänteen pohjanläheisen veden happitilanteessa näkyy meromiktisen järven täyskierron vaillinaisuus, eli järven alusveden happitilanne on ollut mittauksissa yleensä huono.

Hapettomasta pohjasta liukenee alusveteen ravinteita ja muita aineita. Meromiktisen Vähä-Pitkustan kemokliinin syvyys on vaihdellut eri vuosina. Järvien veden happitilanteen dynamiikassa ei ole erotettavissa vedenotosta johtuvia muutoksia.

Vedenkorkeudet

Vedenkorkeushavaintoja on syytä tarkastella ennen vedenoton alkamista (1/1992–5/2009), vedenottojaksojen aikana (6/2009–12/2017) ja vedenoton loputtua (1/2018–9/2021). Aikasarjat ovat keskenään eripituiset, mutta etenkin vedenottoa edeltävä vuosien 1992–2009 aikasarja on varsin pitkä.

Iso-Pitkusta ($N_{2000} + m$)

Aika	Keskiarvo	Keskihajonta	Minimi	Maksimi	kpl
1/1992–5/2009	93,45	0,22	92,83	93,83	162
6/2009–12/2017 (Muutos)	93,01 (-0,44)	0,25 (+0,03)	92,54 (-0,29)	93,72 (-11)	103 (-59)
1/2018–9/2021 (Muutos)	93,01 (0,00)	0,25 (0,00)	92,69 (+0,15)	93,41 (-0,31)	44 (-59)

Vähä-Pitkusta (N_{2000})

Aika	Keskiarvo	Keskihajonta	Minimi	Maksimi	kpl
1/1992–5/2009	93,44	0,22	92,76	93,81	158
6/2009–12/2017 (Muutos)	93,05 (-0,39)	0,22 (0,00)	92,66 (-0,10)	93,69 (-0,12)	101 (-57)
1/2018–9/2021 (Muutos)	93,08 (+0,03)	0,23 (+0,01)	92,81 (+0,15)	93,46 (-0,23)	44 (-57)

Keskimääräinen vedenkorkeus on ennen vedenottoa ollut molemmissa järvissä selvästi ylempänä kuin vedenottovuosina ja sen jälkeen. Ylimmät ja alimmat vedenkorkeudet ovat laskeneet vedenottovuosien aikana. Järvien vedenkorkeus on ollut hyvin alhaalla jo ennen vedenottoa, esimerkiksi vuosina 1994 ja 2003.

Pitkusta-järvet ovat hydraulisessa yhteydessä pohjaveteen ja pinnankorkeudet seurailevat pohjaveden pinnankorkeutta. Järviin ei laske merkittäviä puroja tai ojia, jotka toisivat lisävettä, vaan järvet ovat sateen, sulamisvesien ja pohjavesien varassa. Vettä poistuu haihtumalla ja jossain määrin maakerrosten läpi suotautumalla. Haihdunta voi selittää etenkin lämpiminä kesäjaksoina järven vedenkorkeuden laskusta noin 0,5 cm vuorokaudessa tai enemmänkin. Iso-Pitkustan vedenkorkeus on reagoinut jatkuvatoimisen

mittauksen perusteella nopeasti sateisiin ja sateettomuuteen. Vähä-Pitkusta on vaihdellut samaan tapaan, mutta järvien välillä ei enää ole suoraa vesiyhteyttä.

Vedenottoa edeltävinä vuosina keskimääräistä suuremmat sademäärät nostivat pohjavedenpintoja, jolloin vedenoton alkaessa vedet olivat korkealla. Vastaavasti vedenoton ajanjaksolla oli keskimääräistä vähäisempiä sademääriä.

Jo vuonna 2002 lupaa myönnettäessä tiedostettiin, että vedenotto aiheuttaa korvattavia haittavaikutuksia järvien ja lampien osalta, joten tässä käsittelyssä on tarpeen huomioida mahdolliset aiemmat korvaukset. ELY-keskuksen arvion mukaan KHO:n vuonna 2005 annetusta päätöksestä voidaan päätellä, että Länsi-Suomen ympäristölupaviraston vuoden 2002 päätökseen liittyviä korvauksia määrättäessä olisi kalataloudellisten haittojen lisäksi tullut ottaa huomioon myös virkistyskäytölle aiheutuvat vahingot Pitkusta-järvien osalta.

Muita vesistöille aiheutuneita korvausasioita ei myöhemmissä vaiheissa lupakäsittelyssä ole käsitelty.

Vedenoton aiheuttamaa alenemaa on mallinnettu jo vuonna 2005 laaditussa pohjavesimallissa. Myöhemmin vuonna 2016 päivitetty pohjavesimalli päätyi hyvin samansuuruisiin arvioihin. Vuonna 2013 laadittiin seurantatietojen perusteella arvio vedenoton vaikutuksista, ja siinäkin osoitettiin vedenoton alentavan Pitkusta-järvien pintoja.

Päätelmät

Jos ranta-alueille syntyy vedenoton myötä uutta, pysyvää vesijättöä, muutosten korvattavuutta kuten myös mahdollista vesijätön lunastusta arvioitaessa on määriteltävä uusi keskivedenkorkeus. Vedenoton päätyttyä vedenkorkeus on ainakin jossain määrin palautunut. Vedenkorkeuksien luontaisen vaihteluiden takia vedenkorkeuksien palautumisen todentaminen vaatii vedenkorkeuden tarkkailua riittävän pitkällä aikavälillä. Vesijätön umpeenkasvu haittaa huomattavasti siihen rajoittuvan kiinteistön käyttöä, korvattavaa voi syntyä haitan ajalta.

Vedenlaadun tarkkailun aikasarjojen perusteella Iso-Pitkustan ja Vähä-Pitkustan yleisessä vedenlaadussa ei ole erotettavissa vedenotosta johtuvaa heikkenemistä edellä kuvattujen keskeisten vedenlaatumuuttujien perusteella. Järvet ovat edellä kuvattujen vedenlaatumuuttujien perusteella erinomaisessa tilassa, joten vedenlaatuun perustuvaa korvattavaa ei ole osoitettavissa. Näytteenottopaikat sijoitetaan yleensä järvien syvänteisiin, joten tulosten aikasarjat eivät poissulje esim. mahdollista paikallista veden samentumista rantamatalan alueella, jossa aallokko voi ajoittain irrottaa veden pohja-ainesta.

Sekä alueelta saatu seurantatieto että pohjaveden virtausmalli osoittavat, että vedenotto Kaskistonnummen ja Kalattomannotkon

pohjavedenottamoista on alentanut pohjavedenpinnan lisäksi myös Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeuksia. Vedenoton ja vedenkorkeuden luontaisen vaihtelun osuutta muutoksiin ei voida tarkasti määrittellä. Alueella luontainenkin pohja- ja pintavesien korkeusvaihtelu on suurta, ja vedenotto osui ajanjaksolle, jolloin sademäärät olivat keskimääräistä pienempiä ja pohjavesi luontaisestikin alhaisemmalla tasolla. Vedenoton aiheuttama alenema etenee hitaasti eikä näy heti järvissä, samoin vedenoton loputtua tilanteen palautumiseen menee aikaa. Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeuden muutoksista osa selittyy sää- ja luonnonoloilla, kuten sademäärillä, saateiden ajoittumisella ja haihdunnalla.

Vedenkorkeuden pitkien aikasarjojen tunnuslukujen perustella on kuitenkin ilmeistä, että vedenkorkeudet laskivat vedenottoa edeltäneestä ajasta, vaikka vaihtelu (keskihajonta) on ollut samaa suuruusluokkaa. Vuoden 2021 syksyyn asti jatkunut järvien vedenkorkeuden seuranta osoittaa, että vedenkorkeudet ovat alkaneet palautua kohti vedenottoa edeltänyttä tasoa.

ELY-keskus katsoo, että vedenoton aikana vedenkorkeuden alenemasta on koitunut korvattavaa haittaa. Vedenlaadun perusteella korvattavaa ei ole, koska järvien vedenlaatu on edelleen erinomainen.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen lausunto

Lausunnossa on kuvattu Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen vedenoton vaikutuksia sekä hakijoiden esittämien vaatimusten perusteita erityisesti kala- ja raputaloudellisten haittojen näkökulmasta. Kala- ja raputaloudellisia haittoja on aiheutunut sekä vedenkorkeuden laskun että vesikasvillisuuden runsastumisen seurauksena. Vedenoton päätyttyä vedenkorkeus on kohonnut, mutta laajentunut kasvillisuusvyöhyke ei ole supistunut. Kasvillisuusvyöhyke voi jäädä pitkäaikaiseksi, jopa pysyväksi ilmiöksi, koska kasvillisuus ehti matalan veden vuosina juurtumaan voimakkaasti. On mahdollista, että kasvillisuusvyöhykkeet jatkavat laajenemistaan, eikä järvi palaudu entiselleen.

Korvaushakemuksen mukaan vedenkorkeuden laskulla on ollut vaikutuksia kalastukseen, kalastoon ja varsinkin rapukantaan. Matalan veden ajanjakson aikana kalastukselle aiheutuneet haitat ovat olleet ilmeiset. Vähä-Pitkustalla mataloitumisen mainitaan häirinneen soutelua järvellä, verkkokalastusta ja uistelua. Kummallakin järvellä laiturilta virvelöinti on luultavasti vaikeutunut sekä mataluuden että pohjakasvillisuuden runsastumisen myötä. Soutelun ja verkkokalastuksen osalta tilanne lienee parantunut, kun vedenkorkeus on taas noussut, mutta vesikasvillisuuden runsastuminen voi jäädä pysyväksi kalastushaitaksi, joka vaikuttaa muun muassa virvelöintiin ja uisteluun.

Taajojen kasvillisuusvyöhykkeiden muodostuminen aiemmin melko karuille rannoille on todennäköisesti parantanut kasvillisuuden sekaan kutevien kalalajien lisääntymisoloja ja lisääntymistulosta. Seurauksena voi olla

muutoksia järvien kalalajiston runsaussuhteissa sekä järven kalatiheyksissä ja -biomassassa. Korvaushakemuksessa ei ole eritelty kalastolle aiheutunutta haittaa muuten kuin Vähä-Pitkustan siikasaaliin vähenemisen osalta. Mainittu kalansaaliin vähentyminen on voinut olla myös seurausta kalastuksen vähentymisestä.

Iso-Pitkustan jokirapukannalle aiheutunut haitta toistuu monien rannanomistajien esittämissä perusteluissa. Useat korvauksenhakijat mainitsevat olleensa aktiivisia ravustajia ennen vedenkorkeuden laskua. Jokirapusaaliit ovat korvaushakemusten mukaan olleet aiemmin erinomaisia. Rapusaaliiden mainitaan vähentyneen merkittävästi vuoden 2013 jälkeen ja osa rannanomistajista on lopettanut ravustuksen kokonaan. Useat rannanomistajat arvelevat rapusaaliiden vähenemisen johtuneen siitä, että jokiravulle sopivia elinalueita jäi veden laskun takia kuiville. Veden pinnan taas nousemista rapusaaliit ovat hitaasti parantuneet, mutta kanta koostuu aiempaa pienemmistä yksilöistä. Kannan palautuminen on hidasta ja on mahdollista, että kanta ei enää tavoita veden laskua edeltävää tasoa, sillä kasvillisuus on vallannut vanhat rapurannat ja ravuille erittäin hyvin sopiva elinalue on vähentynyt, ilmeisesti pysyvästi. Rannat toisaalta sopivat entistä paremmin ahvenille ja hauille, joten aikaisempaa suurempi osa ravunpoikasista voi joutua petokalojen syömäksi, joten rapujen elinympäristö on käynyt aiempaa epäsuotuisammaksi myös tätä kautta.

Kalatalousviranomaisen käsityksen mukaan vedenotto on aiheuttanut Iso- ja Vähä-Pitkustassa kalataloudellisia haittoja ja vahinkoja, jotka tulee korvata. Korvausten määrittämiseksi tarvittaisiin tietoa aiheutuneiden haittojen ja vahinkojen suuruudesta. Iso- ja Vähä-Pitkustan kalastoa, ravustoa, kalastusta ja ravustusta koskevaa seurantatietoa ei ikävä kyllä ole käytettävissä.

Vastapuolelle määrättiin vedenottoluissa kalataloudellinen tarkkailuvelvoite, jonka tarkoituksena oli selvittää luvanmukaisen toiminnan vaikutusta alueen kalastoon ja kalastukseen. Varsinais-Suomen TE-keskuksen kalatalousviranomaisen 28.6.2007 hyväksymän kalataloudellisen tarkkailuohjelman mukaan Iso- ja Vähä-Pitkustassa oli tarkoitus tehdä koeverkko- kalastuksia ja koeravustuksia. Koepyynnit oli aikataulutettu siten, että ensimmäisen pyyntikerran piti olla ennen vedenoton alkua ja seuraavat määrävuosina pohjavedenoton aikana ja sen päätyttyä. Vesialueen omistajat eivät kuitenkaan myöntäneet lupaa koepyynnteihin, joten kalataloudellista tarkkailua ei ole pystytty toteuttamaan Iso- ja Vähä-Pitkustassa. Näin ollen myöskään seurantatietoa ei valitettavasti ole käytettävissä, eikä esim. kalastossa mahdollisesti tapahtuneesta muutoksesta ole tutkittua tietoa.

Kalastolle mahdollisesti aiheutunutta haittaa ei tiedon puutteen vuoksi pysty arvioimaan. Sen sijaan Iso-Pitkustan rapukannalle ja ravustukselle aiheutunut vahinko on rannanomistajien antaman tiedon perusteella ollut merkittävä ja on tullut korvaushakemuksen perusteluissa suuntaa antavasti myös esiin näytetyksi. Mitään tarkkoja lukuja, saalisarvioita ynnä muuta, ei kuitenkaan ole käytettävissä. Hakemuskirjelmien perusteella vedenotto on aiheuttanut usean vuoden mittaisen voimakkaan notkahduksen

rapusaaliissa. Pienikokoisten rapujen esiintyminen rapusaaliissa osoittaa, että rapujen lisääntyminen onnistuu edelleen ja rapukanta voi pikkuhiljaa kohentua taas pyyntivahvaksi. Rapukannan vahvistuminen entiselle tasolle on kuitenkin epätodennäköistä entisten rapurantojen kasvittumisen vuoksi.

Kalastukselle aiheutuva haitta jää luultavasti myös pysyväksi, sillä rantojen kasvillisuusvyöhykkeet pyrkivät yleensä tilanteen niin salliessa pikemminkin laajenemaan kuin supistumaan. On mahdollista, että Iso- ja Vähä-Pitkustassa on ollut käynnissä hidas rehevöitymiskehitys, joka aiheuttaisi joka tapauksessa vesikasvillisuuden vähittäistä lisääntymistä pidemmällä aikavälillä. Vedenkorkeuden voimakas lasku kuitenkin muutti järvien tilanteen vesikasvien runsastumista suosivaksi, varsinkin kun matalan veden kausi kesti useita vuosia. Vastapuolen antamassa selityksessä todetaan, että jo ennen vedenoton aloittamista järvien luonnollinen veden pinnan vaihtelu on ollut suurta. Aiempi vaihtelu ei kuitenkaan ole aiheuttanut järvissä vastaavia ympäristömuutoksia.

Iso- ja Vähä-Pitkusta muodostavat yhteisen vesialueen, jonka omistajia rannanomistajat yhteisesti ovat. Vesialueelle ei haeta yhteistä korvausta, vaan kukin rantakiinteistön omistaja hakee korvausta omalta osaltaan. Kalatalousviranomaisen arvion mukaan ravustolle ja kalastukselle aiheutuneet haitat eivät ole ohimeneviä vaan osittain ainakin pysyviä. Kalatalousviranomaisen ei ota kantaa yksittäisten korvausvaatimusten suuruuteen, mutta toteaa, että vastapuoli on vastuussa pohjavedenottohankkeesta aiheutuneesta vahingosta, haitasta ja muusta edunmenetyksestä, ja niistä tulee maksaa asianmukainen korvaus asianosaisille.

Hakijoiden vastaselitys

Hakijat ovat 29.9.2022 päivätyssä vastaselityksessä esittäneet seuraavia kommentteja Liikelaitos Salon Veden selitykseen sekä korvaushakemuksesta annettuihin lausuntoihin:

Ranta-asukkaiden havaintojen mukaan juuri Liikelaitos Salon veden vastauksessa mainitusta vuoden 1992 lyhyellä ajanjaksolla suurilla vedenottomäärillä toteutetuista koepumppauksista alkoi vedenkorkeuksien aleneminen ja niiden myöhempi vaihtelu. Järvien vedenkorkeudet lähtivät koepumppausten loputtua hienoiseen nousuun, mutta palautuminen kesti hyvin pitkään. Koepumppausten vaikutus vedenkorkeuksiin oli yksi peruste siihen, miksi vedenottoa vastustettiin.

Kalattomannotkon koepumppaus aloitettiin 25.3.1992 tuotolla 1 500 m³/vrk, ja tuotto nostettiin vähitellen niin, että se oli 4.4.1992 3 000 m³/vrk. Pumpausta jatkettiin 22.7.1992 asti. Koepumppauspöytäkirjan mukaan Iso-Pitkustan vedenkorkeus laski 33,5 cm neljän kuukauden aikana ja vielä pumppauksen päätyttyä lisää laskun ollessa yhteensä 39,5 cm ennen kuin vedenkorkeus lähti pikkuhiljaa palautumaan.

Yhden kiinteistön omistajavaihdoksen seurauksesta korvausta ei tämän kiinteistön osalta haeta kaksinkertaisena vaan siten, että kiinteistön entisen

omistajan vaade kohdistuu hänen omistusaikaansa ja uusien omistajien vaade sen jälkeiseen aikaan eli vedenotosta jääneisiin haittoihin kuten vesijättömaan puustottumiseen.

Vastapuolen tiedossa on ollut, että juuri luontoon kohdistuvien mahdollisten vaikutusten johdosta lupa myönnettiin määräaikaisena muutaman vuoden pituisena ja että vedenotto saattaa loppua muutaman vuoden päästä. Siitä huolimatta kyseenalaista ja suurta investointia vaativaa hanketta lähdettiin toteuttamaan. Vastapuoli ei ole toiminut ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla, kun se on jatkanut vedenottoa välittämättä siitä, että järvien vedenpinnat laskivat jyrkästi. Ylimielinen suhtautuminen valvontaviraston päätöksiä kohtaan ja kieltäytyminen lopettaa luvaton vedenotto valvontaviranomaisen vaatimuksesta on omiaan kuvastamaan vastapuolen toimintaa ympäristön kannalta vahingollisena.

Hakijat ovat samaa mieltä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen lausunnon kanssa siitä, että järvien vedenlaadussa ei tällä hetkellä ole huomauttamista. Kuten samassa lausunnossa on todettu, erilaisten kasvien ja puuainesten juurtuminen vesijättömaalle rantaan on aiheuttanut monenlaista haittaa asukkaille samalla kun tonttien vesialue on supistunut. Tämä haitta näyttää pysyvältä huolimatta vedenpinnan noususta. Erityisen paha tilanne on Vähä-Pitkustan eteläisessä lahdessa, jossa neljän tontin ranta-alueen vesikasvillisuus on lisääntynyt merkittävästi. Pahimpana aikana vuonna 2017 lahti uhkasi jäädä ”lätäköksi”.

Hakijat yhtyvät täysin kalatalousviranomaisen lausunnossa esitettyyn. Hakijat ovat myös todenneet, että hakijoiden joukossa ei ole ammattikalastajia, mutta monet kalastivat ja ravustivat aktiivisesti ainakin siihen asti, kunnes vedenkorkeus alkoi laskea tehden muun muassa ravustuksen mahdottomaksi.

Hakijat ovat lopuksi vedonneet uudelleen yhden hakijoista 31.10.2017 laatimaan muistutukseen, jossa on selvitetty vedenoton vaikutukset alueella ja joka on toimitettu hakemuksen liitteenä jo aiemmin.

Vastapuolen selitys saapuneista lausunnoista

Vastapuoli on katsonut 27.9.2022 antamassaan selityksessä, että Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen sekä kalatalousviranomaisen lausunnoissa esitetyt perusteet korvattavuudelle ovat riittämättömät.

Korvattavuus vedenkorkeuden aleneman osalta

Vastapuoli on viitannut Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen lausuntoon, jossa on mainittu, että vedenoton ja vedenkorkeuden luontaisen vaihtelun osuutta muutokseen ei voida tarkasti määritellä. Luontainen pohja- ja pintavesien korkeusvaihtelu on alueella suurta, ja vedenotto osui ajanjaksolle, jolloin sademäärät olivat keskimääräistä pienempiä ja pohjavesi

luontaisestikin alhaisemmalla tasolla. Jotta korvauksia vedenkorkeuden alenemasta voitaisiin oikeudenmukaisesti määrittää, tulisi olla selvillä, mikä on vedenoton osuus vedenkorkeuden muutoksiin.

Vesijätön muutosten korvattavuuden osalta vastapuoli on viitannut Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen lausunnon mainintaan keskivedenkorkeuden määrittämistarpeesta ja todennut, että Pitkustan järvien vedenkorkeuksien luontainen vaihtelu on niin suurta, että uuden keskivedenkorkeuden määrittäminen vaatii vedenkorkeuden tarkkailua pitkällä aikavälillä. Korvaushakemuksessa on vesijätön laajuutta arvioitu vedenpinnan alimman tason mukaisesti eikä keskivedenkorkeuden perusteella. Lisäksi vesijättöä on korvaushakemuksessa määritelty kiinteistökohtaisesti, vaikka pysyvä vesijättö on yleensä niiden kiinteistöjen yhteistä aluetta, joiden yhteisestä vesialueesta vesijättö on muodostunut.

Korvattavuus vedenlaadun osalta

Vastapuoli on todennut yhtyvänsä Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen lausunnossa esitettyyn näkemykseen siitä, ettei vedenlaadun perusteella korvattavaa ole, koska järvien vedenlaatu on edelleen erinomainen. Vedenlaatu-
muuttujien vaihtelut eivät tarkkailututkimusten perusteella ole seurausta vedenotosta.

Korvattavuus kala- ja rapukantojen osalta

Vastapuoli on viitannut kalatalousviranomaisen lausunnossa esille nostettuun seikkaan siitä, että kalataloudellisten korvausten määrittämiseksi tarvittaisiin tietoa aiheutuneiden haittojen ja vahinkojen suuruudesta. Iso- ja Vähä-Pitkustan kalastoa, ravustoa, kalastusta ja ravustusta koskevaa tutkimuksiin perustuvaa seurantatietoa ei ole käytettävissä eikä kalataloudelle mahdollisesti aiheutunutta vahinkoa ei pystytä tiedon puutteen vuoksi luotettavasti arvioimaan. Vastapuoli on myös viitannut kalatalousviranomaisen lausunnon mainintaan siitä, että kalastuksen vähentyminen on voinut vaikuttaa saaliin vähentymiseen. Lisäksi vastapuoli on muun muassa todennut, että haettujen korvausten perusteet jäävät osin avoimeksi ja korvaussummat ovat epä johdonmukaiset, eikä kalastuksen ja ravustuksen osalta ole tullut ilmi ansiomenetyksiä. Vastapuoli on myös muistuttanut, että kalataloudellisen tarkkailuohjelman mukaista tarkkailua ei ole voitu tehdä, koska vesialueen omistajat eivät ole antaneet lupaa koepyynteihin.

Yhteenveto

Yhteenvetona vastapuoli on todennut, että aiemmin määrätyt korvaukset kalataloudellisista vahingoista tulee ottaa tässä korvaushakemuksen käsittelyssä huomioon. Hankkeen tavoitteena ollut yhdyskunnan vedenhankinnan turvaaminen. Vedenoton aikana on pyritty toimimaan ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla ja ympäristö- ja vesistövaikutuksia on seurattu jatkuvasti lupamääräysten mukaisesti.

Lisäselvityspyyntö ja vastaukset

Aluehallintovirasto on 27.9.2023 pyytänyt lisäselvitystä Kaarle Aaltosen ja Vieno Aaltosen kuolinpesiltä, Jaakko Kiven kuolinpesältä, Matti Karpin kuolinpesältä, Unto Helinin kuolinpesältä ja Seppo Pitkäsen kuolinpesältä kuolinpesiin liittyvistä seikoista sekä Sirkku Tapanaiselta asianosaisuuteen liittyvistä seikoista.

Timo Kivi on vastannut lisäselvityspyyntöön 27.9.2023, Jari Tapanainen 28.9.2023, Unto Helinin kuolinpesä 1.10.2023, Kaarle Aaltosen ja Vieno Aaltosen kuolinpesät 4.10.2023, Matti Karpin kuolinpesä 4.10.2023 ja Seppo Pitkäsen kuolinpesä 31.10.2023.

ALUEHALLINTOVIRASTON RATKAISU

Korvausratkaisu

Aluehallintovirasto määrää Salon kaupungin Liikelaitos Salon Veden maksamaann ennakoimattomina edunmenetyksinä Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoilta joulukuusta 2013 alkaen tapahtuneesta vedenotosta aiheutuneiden rantakiinteistöjen virkistyskäytön heikentymisestä, kaivojen kuivumisesta sekä laitureiden vahingoittumisesta ja uusimisesta korvausta hakijoina oleville Iso-Pitkustan ja Vähä-Pitkustan rantakiinteistöjen omistajille. Korvaus määrätään maksettavaksi päätöksen liitteenä olevan korvaustaulukon (Liite 1) mukaisesti.

Korvaussumma on yhteensä 48 474,05 euroa.

Korvaus on maksettava 30 päivän kuluessa tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Korvaukselle on suoritettava eräpäivään saakka kuusi prosenttia vuotuista korkoa siitä lukien, kun korvauskysymyksen käsitteily tuli vireille 5.11.2021. Eräpäivän jälkeiseltä ajalta korvaukselle on maksettava vuotuista viivästyskorkoa, joka on seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko.

Hylätty vaatimus

Aluehallintovirasto hylkää muilta osin korvaushakemuksen.

Aluehallintovirasto hylkää **Antti Jalon ja Elisa Peussin** korvaushakemuksen.

PERUSTELUT

Vanhan vesilain (264/1961) soveltaminen

Nykyinen vesilaki (587/2011) on tullut voimaan 1.1.2012, ja sillä on kumottu vanha vesilaki (264/1961). Vesilain (587/2011) 19 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan ”tässä laissa tarkoitettuun hankkeeseen tai toimenpiteeseen, jonka täytäntöönpano on laillisesti aloitettu ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä ja määräyksiä, jollei tässä luvussa muuta säädetä”. Vesilain (587/2011) 19 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan ”tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta tässä laissa tarkoitettua hanketta tai toimenpidettä koskevaa lupaa on noudatettava. Hankkeen ja toimenpiteen toteuttamiseen sekä luvan tarkistamiseen sovelletaan, mitä luvussa määrätään, sekä ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä ja määräyksiä, jollei tässä luvussa muuta säädetä”. Näin ollen Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 antaman luvan nro 70/2002/4 nojalla aloitettuun hankkeeseen sovelletaan vanhan vesilain säännöksiä sellaisina, kuin ne ovat olleet voimassa lupaa koskevan valmistumisilmoituksen aikaan 5.10.2009.

Aluehallintoviraston 30.5.2013 antamaa lupapäätöstä nro 11/2013/2 koskeva hakemus on tullut vireille 10.1.2011 eli vanhan vesilain voimassa ollessa. Vesilain (587/2011) siirtymäsäännöksen 19 luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti hakemuksen käsittelyssä on sovellettu vanhaa vesilakia. Tämä johtaa vesilain (587/2011) 19 luvun 4 §:n 2 momentissa säädetty huomiioon ottaen siihen, että myös tähän vanhan vesilain nojalla myönnetyn luvan nojalla aiheutettujen ennakoimattomien vahinkojen korvausasian käsittelyyn sovelletaan vanhaa vesilakia.

Vuoden 2002 lupaan liittyvien korvausvaatimusten vanhentuminen

Vanhan vesilain 2 luvun 27 §:n 1 momentin mukaan milloin rakentamisesta tai rakennelman käyttämisestä aiheutuu vahingollinen seuraus, jota lupaa myönnettäessä ei ole edellytetty, voidaan siitä lupapäätöksen lainvoiman estämättä määrätä suoritettavaksi korvaus taikka velvoittaa rakennelman omistaja sen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi muuttamaan rakennelmaa tahi muutoin ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, joihin rakentaja olisi voitu velvoittaa, jos kysymyksessä olevien vahingollisten ja haitallisten seurausten syntyminen olisi lupahakemusta käsiteltäessä voitu edellyttää.

Vanhan vesilain 2 luvun 27 §:n 2 momentin (22.12.2009/1391) mukaan omistajan velvoittamista edellä tarkoitetun korvauksen tai toimenpiteen suorittamiseen on edunmenetyksen kärsineen haettava aluehallintovirastolta. Asia on pantava vireille, jollei rakentamislupapäätöksessä sitä varten ole varattu pitempää aikaa, kymmenen vuoden kuluessa 12 §:n 3 momentissa tarkoitetun valmistumisilmoituksen tekemisestä tai, jos rakennustyötä ei ole saatettu loppuun ennen valmistumisilmoituksen tekemistä, rakennustyön loppuun saattamisesta.

Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 antamaa päätöstä nro 70/2002/4 koskeva valmistusilmoitus on tehty 5.10.2009 (Varsinais-Suomen ELY-keskuksen dnro 0200V0045). Selityksen liitteenä olleen pumpattuja vesimääriä vuosina 2009–2012 koskevan raportin mukaan vedenotto Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoista on alkanut kesäkuussa 2009. Edellä mainittuun säännökseen perustuva vuoden 2002 lupaa koskeva edellyttämätöntä (ennakoimatonta) vahinkoa koskeva vaatimus olisi tullut toimittaa aluehallintoviraston käsiteltäväksi viimeistään 5.10.2019. Hakemus on tullut vireille 5.11.2021, joten vuoden 2002 luvalla tapahtuneeseen toimintaan perustuvat vaatimukset ovat vanhan vesilain 2 luvun 27 §:n mukaisina vaatimuksina vanhentuneet. Tämän vuoksi ne on hylätty.

Vuoden 2013 luvan aikainen vedenotto

Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 antamaa päätöstä nro 11/2013/2 koskeva ilmoitus vedenoton aloittamisesta on tehty 26.6.2013 ja valmistusilmoitus 16.5.2016 (Varsinais-Suomen ELY-keskuksen diaarista VARELY/37/07.02/2010). Selityksen liitteenä olleen pumpattuja vesimääriä vuosina 2013–2018 koskevan raportin mukaan vettä on vähäistä enemmän otettu Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottoista seuraavina ajanjaksoina:

- joulukuu 2013 – toukokuu 2014,
- kesäkuu – heinäkuu 2015 ja
- toukokuu 2016 – tammikuu 2018.

Vedenotto on näin ollen ollut käynnissä noin puolet siitä ajasta, kun lupa on ollut voimassa (30.5.2013–31.3.2018).

Vedenotto kesäkuussa – heinäkuussa 2015 on tapahtunut vastoin lupamääräyksiä. Lainvastaisesti aiheutetun vahingon korvausasia ei kuulu aluehallintoviraston toimivaltaan. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen diaarista saadun tiedon mukaan asiassa on tehty syyttämättäjättämispäätös ja 10.11.2015 myös valtakunnan syyttäjän päätös muutosharkintapyyntöön, jonka mukaan asia jää kihlakunnansyyttäjän päätöksen varaan (VARELY/37/07.02/2010). Kahden kuukauden vedenoton (noin 210 m³/d) vaikutus ei ole sillä tavalla merkityksellinen, että sillä olisi aluehallintoviraston näkemyksen mukaan vaikutusta nyt ratkaistavana olevaa korvausta arvioitaessa.

Korvausratkaisun perustelut

Rantakiinteistöjen virkistyskäytön heikentyminen

Hakemuksessa on vaadittu korvauksia Iso- ja Vähä-Pitkustan virkistyskäytömahdollisuuksien heikentymisestä Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenoton seurauksesta. Rantojen virkistyskäytön on esitetty heikentyneen vesijättömaan kasvun sekä vedenlaadun heikkenemisen takia. Hakijoiden kuvausten perusteella virkistyskäytölle on

aiheutunut haittaa rannan mataloitumisesta, rantaviivan siirtymisestä, vesijättömaan muodostumisesta, kasvillisuuden lisääntymisestä ja rannan puustottumisesta sekä laiturin käytön vaikeutumisesta. Myös veneily ja uinti ovat vaikeutuneet, ja osa hakijoista on ilmoittanut rannan painuneen tai valuneen.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on tehnyt alueelle maastokäynnin marraskuussa 2017 ja havainnut selkeitä merkkejä kasvillisuuden lisääntymisestä ja laajentumisesta. Vaikka Iso- ja Vähä-Pitkustan järvistä ei ole tehty säännöllistä kasvillisuusseurantaa, voidaan hakijoiden kuvausten ja ELY-keskuksen havaintojen perusteella katsoa näytetyksi, että kasvillisuudessa ja vesijätön tai vähintään matalan veden vyöhykkeen määrässä on tapahtunut merkittävä muutos. Muutos ajoittuu korostuneesti vuosille, joiden aikana Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamot ovat olleet toiminnassa. Muutoksen yhtenä keskeisenä syynä voidaan pitää Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeuden laskua, vaikka etenkin kasvillisuuden lisääntymiseen vaikuttavat muutkin tekijät.

Vedenkorkeuden muutos

Vedenkorkeushavaintojen perusteella Iso- ja Vähä-Pitkustan keskivedenkorkeus on vedenottovuosina 2009–2017 ollut noin 40 cm alempana kuin ajanjaksolla 1992–2009. Myös ali- ja ylivedenkorkeudet ovat laskeneet, mutta muutos on ollut pienempi, noin 10–30 cm. Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeuden vaihteluun vaikuttaa sademäärässä, pohjavedenkorkeuksissa sekä haihdunnassa tapahtuvat vuotuiset ja vuodenaikaiset muutokset monia muita järviä herkemmin, koska järviin ei laske eikä niistä lähde sellaisia virtavesiuomia, joiden tulo- ja lähtövirtaamilla olisi sanottavasi vaikutusta vedenkorkeuksiin.

Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 päätöksessä on todettu, että vedenotto tulee vaikuttamaan Iso- ja Vähä-Pitkustoihin purkautuviin vesimääriin, mikä voi ajan kuluessa jotenkin heijastua järvien vedenkorkeuksissa. Vedenkorkeuden laskuun varautuminen käy ilmi päätöksen lupamääräyksestä 2, jonka mukaan vedenottoa tuli vähentää, kun Iso-Pitkustan vedenkorkeus oli alle $N_{2000} + 93,34$ m ja vähentää lisää, kun vedenkorkeus oli alle $N_{2000} + 93,27$ m. Korkein hallinto-oikeus piti päätöksellään 2.9.2005 vedenkorkeusrajat ennallaan, mutta pienensi vedenottomääriä alkuperäisestä.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 päätöksessä on todettu, että vedenoton vaikutusta Iso- ja Vähä-Pitkustojen vedenkorkeuksiin on yhä ollut vaikea arvioida lyhyen havaintojakson takia. Vedenottoa ei myöskään ole katsottu tarpeelliseksi sitoa Iso-Pitkustan vedenkorkeuteen. Esitettyjen tietojen perusteella hankkeella ei tuolloin arvioitu olevan sanottavaa vaikutusta Iso- tai Vähä-Pitkustojen sekä niiden rantojen käyttöön. Valitustuomioistuimen päätöksestä käy ilmi, että hakija on arvioinut pohjavedenkorkeuden alenemaksi Pitkustojen ympäristössä 20–30 cm, mikäli vedenottomäärä on 1 000 m³/d. Valitustuomioistuimessa katsottiin, ettei asiakirjojen perusteella ole ollut varmuutta vedenoton vaikutuksista Iso- ja Vähä-

Pitkustan vedenkorkeuksiin, eikä aluehallintoviraston päätöstä muutettu tältä osin.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston 9.10.2018 päätöksestä, jolla hylättiin Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenoton jatkamista koskeva hakemus, käy ilmi, että alueen pohjavedenkorkeuksien muutoksista oli tehty kolme erilaista arviota. Arvioista kaksi perustuivat virtausmalleihin ja yksi pohjavedenkorkeuden mittaustietoihin vedenoton ajalta. Uusimman vuonna 2016 laaditun mallin mukaan vedenoton arvioitiin laskevan Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeutta keskimäärin noin 60 cm, mikä on selvästi enemmän kuin esimerkiksi vuonna 2013 tehty arvio, jonka mukaan vedenkorkeus laskisi noin 20 cm.

Edellä kuvatun perusteella voidaan sanoa, että Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenoton on tiedetty vaikuttavan Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeuteen silloin, kun vedenottoon on myönnetty luvat ensin Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 päivättyllä ja myöhemmin Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 päivättyllä päätöksellä.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan kuitenkin vasta jälkimmäisen luvan lainvoimaiseksi tulon jälkeen esitettiin arvioita siitä, että vedenoton vaikutukset Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeuteen voisivat olla samaa luokkaa kuin nykyiset vedenkorkeushavainnot osoittavat. Tätä aiemmin arvioihin on katsottu yhä sisältyvän epävarmuuksia, ja vedenkorkeuden muutoksen on esimerkiksi arvioitu jäävän vähäisemmäksi kuin tuolloin esitettyjen mallinnettujen pohjavedenkorkeuksien, joiden arvioitiin laskevan Iso- ja Vähä-Pitkustan lähistöllä 20–40 cm. Järvien vedenkorkeus on myös laskenut ennakoitua enemmän siitä huolimatta, että vedenottomäärää on pienennetty eri käsittelyvaiheissa ja että vedenotto on kaiken kaikkiaan ollut vähäisempää kuin luvissa on mahdollistettu.

Vedenkorkeushavainnot, tehdyt selvitykset ja muut esitetyt seikat osoittavat, että hankkeen vaikutus Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeuteen oli olennaisesti suurempi kuin lupapäätöksissä ennakoitiin.

Kasvillisuuden muuttuminen

Kasvillisuuden muuttumisen osalta aikaisemmat käsittelyvaiheet ovat keskittyneet sen arvioimiseen, kuuluvatko Iso- ja Vähä-Pitkustan järvet luontotyyppiin *karut ja kirkasvetiset järvet*, ja heikentääkö Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenotto kyseisen luontotyypin suojelua. Sekä Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 että Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 päätöksissä on arvioitu, että vedenotto tulee vaikuttamaan pienempien lampien tilaan sekä *karut ja kirkasvetiset järvet* -luontotyyppiin. Vaikutuksen on kuitenkin katsottu olevan niin vähäinen, ettei se ole estänyt luvan myöntämistä vedenottoon. Iso- ja Vähä-Pitkustojen mahdolliseen kasvillisuuden muuttumiseen vedenoton seurauksesta päätöksissä ei ole otettu kantaa.

Ranta-alueen vesikasvillisuuden lisääntyminen ja puustottuminen ovat tyyppisiä seurauksia vedenkorkeuden laskusta. Kasvillisuuden lisääntymiseen vaikuttaa kuitenkin myös vedessä ja järven pohjassa olevien ravinteiden määrässä, muussa vedenlaadussa sekä lajistossa tapahtuvat muutokset, joita aiheutuu tavallisesti muistakin syistä kuin vedenkorkeuden laskusta. Iso- ja Vähä-Pitkustan järvien osalta on jo aikaisemmin esimerkiksi Kalattomannotkon ja Kaskistonummen pohjavedenottamoiden rakentamista ja edelleen vedenottoa koskevien vesilupahakemusten (vireille alun perin 2.5.1994, LSY päätökset nro 60/2000/4 ja 70/2002/4 sekä ESAVI päätös nro 11/2013/2) käsittelyn yhteydessä käynyt ilmi, että järvien tilan on arvioitu yhtäältä olevan herkkä esimerkiksi ravinnepitoisuuksissa tapahtuville muutoksille ja toisaalta olevan hitaassa muutosprosessissa muista syistä kuin vedenoton vaikutuksesta. Viime vuosina havaitut muutokset lämpötilassa ja sateisuudessa ovat voineet osaltaan edelleen vaikuttaa tilanteeseen.

Vedenkorkeuden laskusta aiheutuva kasvillisuuden muutos pysähtyy ja kasvillisuus voi alkaa palautua ennalleen, kun vedenkorkeus nousee takaisin aiemmalle korkeudelle. Iso- ja Vähä-Pitkustan järvien sekä ympäröivien alueiden pohjaveden vedenkorkeushavainnot osoittavat, että vedenoton vaikutus vedenkorkeuksiin on selvästi pienentymässä, sen jälkeen, kun vedenotto on päättynyt tammikuussa 2018.

Vaikka kasvillisuuden muutokseen liittyy epävarmuuksia, niin Etelä-Suomen aluehallintoviraston 9.10.2018 hylkäämää Kalattomannotkon ja Kaskistonummen pohjavedenottamoiden vedenoton jatkamista koskevaa hakemusta varten laaditusta Varsinais-Suomen ELY-keskuksen Natura-arvioinnista antamassaan lausunnossa (VARELY/2621/2017, 2.1.2018) on maastokäyntiin perustuen todettu, että vedenotto on pienentänyt Vähä-Pitkustan vesipinta-alaa noin 8 prosenttia ja että vesipinta-alaa on muuttunut puustottuvaksi vyöhykkeeksi.

Virkistyskäyttö

Aikaisemmista vaiheista voi päätellä, ettei Kalattomannotkon ja Kaskistonummen pohjavedenottamoiden vedenoton ole arvioitu vaikuttavan sanottavasti Iso- ja Vähä-Pitkustan virkistyskäyttöön. Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 päätöksessä virkistyskäytön on arvioitu vaikeutuvan korvauksia edellyttävällä tavalla ainoastaan Halkjärvässä ja Pikku-Mulkkulammissa sekä niiden rannoilla. Päätöksessä määrättiin virkistyskäytön vaikeutumisesta korvauksia vain jälkimmäiselle, koska hakemus peruttiin ensin mainittuun järveen vaikuttaneen vedenottamon osalta. Myös Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 päätöksessä on todettu, ettei hankkeella ole sanottavaa vaikutusta Iso- ja Vähä-Pitkustan järvien ja niiden rantojen käyttöön.

Esitettyjen tietojen perusteella Iso- ja Vähä-Pitkustan lähialueen pohjavedenkorkeudet ovat palautumassa vedenoton päätyttyä, millä on ollut myönteinen vaikutus järvien vedenkorkeuksiin. Vedenoton päättymisestä on kuitenkin yhä varsin lyhyt aika, kun otetaan huomioon, että järvien luontainen

vedenkorkeuden vuosittainen ja vuodenaikainen vaihtelu on suurta ja että sää- ja vesiolojen muuttuminen sekä muu mahdollinen vedenotosta riippumaton kehitys alueen pohjavedenkorkeuksissa ja pohjavesivirtauksissa voivat aiheuttaa järvien vedenkorkeuteen pitkän ajan muutosta. Näin ollen käytössä olevien tietojen perusteella ei ole mahdollista sanoa, mikä on järvien vedenoton päättymisen jälkeinen keskivedenkorkeus sekä vedenkorkeuden vaihteluväli ja mikä osuus mahdollisesta pysyvästä muutoksesta on seurausta juuri vedenotosta. Kasvillisuuden osalta palautumisen ja mahdollisen vedenotosta johtuvan pysyvän muutoksen suuruuden arviointi on myös hyvin vaikeaa.

Iso- ja Vähä-Pitkustan vedenkorkeus laski kuitenkin ennakoitua enemmän Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenoton seurauksesta. Vedenkorkeuden lasku vaikutti kasvillisuuden, matalan veden alueen ja vesijätön lisääntymiseen. Kun otetaan huomioon, että vedenkorkeuden ja kasvillisuuden muutokset vaikuttavat olennaisella tavalla moniin veteen kytkeytyviin virkistyskäyttömahdollisuuksiin, vedenotosta voidaan katsoa aiheutuneen Iso- ja Vähä-Pitkustan järvien ja niiden rantojen virkistyskäytölle haittaa. Haitta oli olennaisesti suurempi kuin Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 päätöksessä ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 päätöksessä ennakoitiin, eikä kyseisissä päätöksissä määrätty korvauksia Iso- ja Vähä-Pitkustan virkistyskäytön vaikeutumisesta.

Näin ollen vaatimus rantakiinteistöjen virkistyskäytön heikentymisen korvaamisesta hyväksytään osittain. Vedenoton päättymisen jälkeen virkistyskäyttöön keskeisesti vaikuttava järvien vedenkorkeus on palautumassa ennalleen. Vedenkorkeuden palautumisen myötä myös kasvillisuuden voidaan arvioida alkavan palautua, vaikka palautuminen on hidasta, eikä välttämättä täydellistä monien siihen vaikuttavien tekijöiden takia. Kun otetaan huomioon sekä havainnot olosuhteiden palautumisesta ennalleen että vedenoton osuuteen muutoksista liittyvät epävarmuudet, virkistyshaittakorvaukset määrätään maksettavaksi korvauksen hakijoille vuosilta 2013–2018, jolloin Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenotto on ollut käynnissä. Korvauksen suuruus on määritetty kappaleessa *Korvauksen määrä* tarkemmin kuvatulla tavalla.

Muilta osin rantakiinteistöjen virkistyskäytön heikentymistä koskevat korvausvaatimukset hylätään perusteettomina. Vaatimus vastaajan velvoittamisesta poistamaan pysyvästi rantaan syntyneet ruovikot katsotaan tulevan katetuksi virkistyskäytön heikkenemisestä määrättyjen korvausten myötä, eikä sekä korvauksia että toimenpiteitä voida määrätä samanaikaisesti samasta haitasta.

Laitureiden vahingoittuminen

Hakemuksessa on vaadittu korvauksia Iso- ja Vähä-Pitkustan rantakiinteistöjen laitureiden uusimiseen tai korjaamiseen. Hakijoiden esittämän mukaan järvien vedenkorkeuden lasku on aiheuttanut sen, että laiturit ovat

jääneet liian korkealle vedenpinnasta tai liian etäälle vesirajasta. Asia käy myös ilmi hakemuksen liitteenä toimitetuista valokuvista.

Hakemuksessa on todettu, että muutoksen seurauksesta laiturien käyttö uimiseen, veneilyyn tai saunaveden ottamiseen on vaikeutunut tai estynyt. Vedenkorkeuden lasku on myös vahingoittanut laiturien rakenteita, ja laitureiden runkoon, ponttoniosaan, siltoihin, portaisiin tai pintalautoihin on jouduttu tekemään korjauksia. Suuri osa hakijoista on ilmoittanut, että laituria on jouduttu korjaamaan useamman kuin yhden kerran. Rahallista korvausta laiturivahingoista on esittänyt 21 rantakiinteistön omistajaa.

Rantakiinteistöjen virkistyskäytön heikentyminen -kappaleessa tarkemmin kuvatulla tavalla vedenkorkeushavainnot ja tehdyt selvitykset osoittavat, että Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenotto laski Iso- ja Vähä-Pitkustan järvien vedenkorkeutta ja että hankkeen vaikutus vedenkorkeuteen oli olennaisesti suurempi kuin lupapäätöksissä ennakoitiin. Vedenkorkeuden muutoksen voidaan esitettyjen tietojen perusteella katsoa aiheuttaneen hakijoiden kuvaamia seurauksia laiturien rakenteille. Laiturirakenteita on myös ollut välttämätöntä korjata, jotta laitureiden tavanomaista käyttöä on voitu jatkaa.

Laitureiden vahingoittumista ei käsillä olevien asiakirjojen mukaan ole ennakoitu, eikä otettu muutoinkaan huomioon, Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 tai Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 päätöksissä. Vedenkorkeuden vaihtelun, vedenottojaksojen sekä laiturien vahingoittumis- ja kunnostustarvekuvausten perusteella on pääteltävissä, että laiturit ovat voineet vahingoittua molempien lupapäätösten nojalla käynnissä olleen vedenoton aikana. Etelä-Suomen aluehallintoviraston 9.10.2018 päätöksen, jossa on hylätty vedenoton jatkaminen Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottoamosta, hakemusasiakirjoissa on myös esitetty hankkeesta johtuvien laitureiden vahingoittumisen korvaamista rantakiinteistöjen omistajille. Korvausten suuruus esitettiin päätettäväksi myöhemmin erillisen korvaushakemuksen myötä.

Edellä kuvatuilla perusteilla hakemuksessa esitetty vaatimus laiturivahinkojen korvaamisesta katsotaan vesilain mukaan korvattavaksi edunmenetykseksi. Kiinteän tai irtaimen omaisuuden kuten laiturin vahingot määrätään yleisen käytännön mukaan kertakaikkisena korvauksena. Vedenkorkeushavainnoista sekä hakijoiden kuvauksista on pääteltävissä, että laiturit ovat voineet vahingoittua sekä Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 että Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 päätösten nojalla tapahtuneen vedenoton aikana. Havaintojen perusteella järvien vedenkorkeus on ollut alimmillaan vuonna 2017. Näin ollen aluehallintovirasto katsoo, että laiturivahinkojen kertakorvauksen osalta ei ole merkitystä sillä, että aluehallintoviraston 30.5.2013 päätöstä aikaisemmin tapahtunutta vedenottoa koskevat korvausvaatimukset on hylätty vanhentuneina.

Kaivojen kuivuminen

Korvaushakemuksessa on vaadittu korvausta rantakiinteistöjen kaivojen kuivumisesta Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottoilta tapahtuneen vedenoton seurauksesta. Hakemuksessa on kuvattu kaivojen vedenkorkeuden laskeneen ja haittoja aiheutuneen etenkin vuonna 2017, jolloin kaivoja on kuivunut kokonaan. Rahallisen korvausvaatimuksen kaivon kuivumisesta on esittänyt kaksi rantakiinteistön omistajaa. Kuivuneet kaivot ovat kiinteistöllä 761-444-5-42 sijaitseva kaivo K16 ja kiinteistöllä 761-444-6-114 sijaitseva kaivo K20. Kaivo K16 kuivui huhtikuussa 2017 ja alkoi täyttyä keväällä 2018. Kaivo K20 kuivui syksyllä 2017. Kaivo K20 on viisi metriä syvä. Kaivonomistaja rakensi uuden syvemmän kaivon vuonna 2018.

Korvaushakemuksen liitteessä on todettu yleisesti, että useita kaivoja on kuivunut pohjavedenottamoiden vedenoton seurauksesta. Varsinaisessa hakemuksessa on edellä sanottujen kahden rahallisen korvausvaatimuksen lisäksi vain yksittäisiä mainintoja kaivojen vedenkorkeuksien alentumisesta vedenoton seurauksesta. Korvaushakemuksen täydennyksessä todetaan, että kaivojen osalta ongelma on jäänyt 1–3 vuoden mittaiseksi ja ajoittunut kiivaamman vedenotonaikaan. Lisäksi mainitaan, että kesänä 2021 vettä on tuntunut olevan kaivoissa hyvin.

Vanhan vesilain 11 luvun 12 §:n mukaan jos luvanvaraisesta toimenpiteestä on seurauksena, että veden saanti estyy tai huomattavasti vaikeutuu, on aluehallintoviraston, jos asianomainen sitä vaatii, määrättävä, että vahinko on rahalla korvaamisen sijasta hyvitablettävä toimenpiteellä kuten esimerkiksi rakentamalla korvaukseen oikeutetulle uusi kaivo. Myös Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöksen 30.5.2013 lupamääräyksessä 6 on todettu, että jos hanke estää tai huomattavasti vaikeuttaa jonkun vedenottoa, luvan saaja voidaan korvaukseen oikeutetun vaatimuksesta velvoittaa korvauksen sijasta tekemään tarpeelliset toimenpiteet vedensaannin turvaamiseksi. Haitan kärsijät eli tässä tapauksessa rantakiinteistöjen omistajat eivät ole nyt, eivätkä aluehallintoviraston tietojen mukaan aiemmin vedenoton ollessa käynnissä, esittäneet vaatimuksia varsinaisiin toimenpiteisiin ryhtymiseksi kaivojen kuivumisen takia. Vaikka toimenpidevaatimuksia ei ole esitetty, voidaan aiheutuneesta haitasta määrätä rahallinen korvaus.

Esitettyjen tietojen perusteella pohjavedenkorkeus vaihtelee vuosittain alueella 1–2 m. Vuosien 2010–2020 aikana havaittuun tavallista matalampien pohjavedenkorkeuksien jaksoon on vaikuttanut vedenoton ohella keskimääräistä vähäisemmät sademäärät vuosina 2009–2010, 2013–2014, 2016 ja 2018. Vuoden 2017 tilannetta on vaikeuttanut huhtikuusta heinäkuuhun ulottunut hyvin vähäsateinen jakso, jolloin pohjavedenkorkeudet ovat olleet matalalla sekä vedenottomäärä on ollut korkea (840 m³/d). Pitkusta-järvien vedenpinnat ovat olleet alimmillaan lokakuussa 2017, mutta jo huhtikuussa 2018 vedenpinta järvissä on noussut noin 25 cm. Pitkusta-järvet ovat hydraulisessa yhteydessä pohjaveteen ja pinnankorkeudet seurailevat pohjaveden pinnankorkeutta.

Vedenottamon tarkkailuraporttien mukaan alueen kaivojen vedenkorkeudesta on tehty havaintoja vuonna 2008 kaivoselvityksen yhteydessä. Lisäksi kaivoja on tarkkailtu ainakin vuosina 2013 ja 2017. Vuonna 2013 kaivon K20 vedenpinta 26.6. on ollut -3,65 m ja kaivon K16 -1,27 m kaivojen yläreunoista mitattuna. Vuoden 2017 tutkimuksen yhteydessä 25.7. havaittiin kuivuneita kaivoja. Kaivo K16 oli kuiva ja kaivon K20 vedenpinta oli -4,22 m kaivon yläreunasta mitattuna. Kaivon K20 vedenpinta oli laskenut näiden kahden mittauksen välillä 57 cm. Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenottolupaan liittyvässä tarkkailussa ei ole esitetty kaivojen vedenkorkeuksista riittävästi tietoa sen arvioimiseksi, miten paljon pohjavedenottamoiden vedenotto on eri vaiheissa vaikuttanut kaivojen vedenkorkeuksiin ja edelleen kiinteistöjen vedensaantiin. Vuosien 2013 ja 2017 tarkkailuraporttien mukaan useissa kaivoissa on ollut kolibakteereja. Tämä kertoo kaivojen kunnosta ja mahdollisesti siitä, että osa kaivoista on ollut huonokuntoisia, ja niihin on päässyt pintavesiä.

Käytössä olevat sade-, pinta- ja pohjavedenkorkeushavainnot sekä Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenottotiedot tukevat hakijoiden esittämien tietojen tavoin sitä, että kaivojen vedenkorkeus on ollut vuosien 2010–2020 aikana tavallista alempana sekä sitä, että tilanne on voinut olla vaikein vuonna 2017. Vuodesta 2020 lähtien tilanteen voidaan kuitenkin havaintojen perusteella arvioida parantuneen, ja esimerkiksi Iso- ja Vähä-Pitkustan järviä lähimmät pohjavedenkorkeuden mittausasemien pohjavedenkorkeudet ovat tämän jälkeen pysytelleet pitkän ajan keskiarvoa ylempänä. Korvaushakemuksessa esitetty tukee myös käsitystä tilanteen parantumisesta rantakiinteistöjen kaivojen veden riittävyyden osalta.

Aiemmissä kuvattua vastaavasti vedenoton ei Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 eikä Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 päätöksien aikaan ole ennakoitu vaikuttavan Iso- ja Vähä-Pitkustan ranta-alueiden pohjavedenkorkeuteen niin paljon kuin näiden päätösten jälkeen tehdyistä selvityksistä ja havainnoista käy ilmi.

Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 päätöksen mukainen hakemus on perustunut arvioon, ettei tehtyjen koepumppausten perusteella ja haetun suuruisella vesimäärän ottamisella ole vaikutusta kaivoihin. Muistutuksissa on esitetty huolia kaivojen veden riittävydestä, mutta ne eivät ole kohdistuneet nyt kyseessä olevien Iso- tai Vähä-Pitkustan rantakiinteistöjen kaivoihin. Vaikka valitustuomioistuinkäsittelyssä on todettu, että vedenottohanke vähentää Pitkusta-järviin purkautuvan pohjaveden määrää, hankkeesta ei kuitenkaan ole katsottu aiheutuvan sellaisia haitallisia merkittäviä vaikutuksia, joiden takia lupaa ei olisi voitu myöntää. Toimenpiteitä tai korvauksia ei ole myöskään katsottu tarpeelliseksi sillä perusteella, että kiinteistöjen kaivot kuivuisivat ja vedensaanti olisi turvattava.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston 9.10.2018 päätöksessä, jossa on hylätty vedenoton jatkaminen Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoista, on perusteluissa todettu, että vuoden 2016 virtausmallin mukaan vedenoton vaikutusalueella olevasta 24 kaivosta kuusi kaivoa

sijaitsee alueella, jossa pohjaveden aleneman arvioidaan olevan yli 50 cm. Vedenoton vaikutuksesta osa kaivoista on syvennettävä tai kiinteistöjen vedensaanti on turvattava muulla tavoin.

Edellä esitetyn perusteella hakemus hyväksytään rantakiinteistöjen kaivojen kuivumisen takia esitettyjen yksilöityjen korvausvaatimusten osalta. Kaivojen kuivumisesta aiheutuvia korvauksia määrätään maksettavaksi kahdelle kiinteistölle jäljempänä selostettavin perustein, vaatimukset enemmälti hyläten.

Korvauksen määrä

Virkistyskäyttö

Virkistyskäytön vaikeutumisesta määrättävän korvauksen arvioinnissa otetaan huomioon hakijoiden vaatimukset ja kuvaukset aiheutuneesta haitasta, aikaisemmissa lupakäsittelyvaiheissa tehdyt esitykset korvauksiksi sekä menetelmät, joilla vastaavissa tilanteissa arvioidaan virkistyskäytölle aiheutuneen haitan suuruutta. Hakijoiden esittämiä korvausmääriä ei hyväksytä sellaisenaan, koska virkistyskäyttöhaitan kaltaisen aineettoman vahingon rahallista arvoa ei tässä tilanteessa voida määrittää riittävän objektiivisesti ja tasapuolisesti pelkästään haitan kärsijöiden esitysten perusteella.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston 9.10.2018 hylkäämässä Kalattomannotton ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenoton jatkamista koskevassa hakemuksessa on esitetty virkistyskäyttöhaitan korvaamista kertakorvauksena. Korvausesitys on tuolloin laskettu seuraavasti:

Korvaus = vedenkorkeuden muutos rannassa (%) x 0,6 (vesiympäristöstä johtuva virkistysarvo-osuus) x kiinteistön keskineliöhinta (18,88 €/m²) x tontin pinta-ala 5 000 m²:iin asti x 0,1 (vahinkoaste).

Vedenkorkeuden muutos rannassa on tuolloin määritetty karttatarkastelun avulla kiinteistökohtaisesti ottamalla huomioon rannan kaltevuus ja vedenkorkeuden muutoksesta aiheutuva rannan siirtymisen pinta-alan suhde tontin pinta-alaan.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan tehty korvausesitys soveltuu yhä pääpiirteittäin vedenkorkeuden muutoksesta aiheutuvan rannan virkistyskäyttöhaitan rahallisen suuruuden arviointiin. Aluehallintovirasto muuttaa kuitenkin korvauksen laskentatapaa siten, että virkistyskäyttöhaittakorvaus jyvitetään yhdelle vuodelle ja näin määritetty vuosikorvaus ulotetaan kattamaan se ajanjakso, jolta osin korvausvaatimus on hyväksytty (1.12.2013–31.12.2018). Vuosikorvausta käytetään sen takia, että vedenotto on päätynyt, vedenkorkeus on palautumassa, eikä vedenotto enää jatkossa vaikuta vedenkorkeuksiin. Kiinteistöjen keskineliöhintana käytetään 30,89 €/m², joka vastaa Maanmittauslaitoksen kiinteistöjen kauppahintatilastojen perusteella vuosien 2013–2018 mediaanihintojen keskiarvoa rakennetuille rantalomatonteille Someron kaupungissa. Keskineliöhinta perustuu 40:een

kyseisenä ajanjaksona tehtyyn kiinteistökauppaan. Mediaanihinta soveltuu käytettäväksi tilanteessa, jossa yksityiskohtaisia tietoja kuten myytyjen kiinteistöjen sijaintia tai yksittäisten kiinteistökauppojen hintaa ei ole käytettävissä.

Koska vedenkorkeuden muutoksesta ja sen seurauksista korvausta hakeneiden kiinteistöjen rannoille ei ole tarkkoja tietoja saatavilla, rannat on luokiteltu neljään muutosluokkaan (0,85, 0,90, 0,95 ja 1) käyttäen apuna rannan kaltevuutta, vedenkorkeuden muutosta sekä näiden perusteella arvioitua rantaviivan siirtymää. Rannoilla, joilla muutos on ollut tämän arvioin perusteella suurin, muutosluokkaa kuvaavan kertoimen arvo on 1, ja rannoilla, joilla muutos on ollut pienin, kertoimen arvo on 0,85.

Korvaus yhdelle vuodelle lasketaan seuraavasti:

Korvaus yhdelle vuodelle = [rannan muutoskerroin (0,85–1) x vesiympäristöstä johtuva virkistysarvo-osuus (0,6) x kiinteistön keskineliöhinta (30,89 €/m²) x tontin pinta-ala 5 000 m²:iin asti x vahinkoaste (0,1)] / 20 (vuotuinen vahinko 5 % korkokannan mukaan)

Lopuksi virkistyskäyttöhaitasta määrättäväksi maksettu korvaus lasketaan siten, että yhdelle vuodelle määritetty korvaus kerrotaan kattamaan jakson joulukuun 2013 alusta vuoden 2018 loppuun. Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 päätöksen mukainen vedenotto on alkanut joulukuussa 2013 ja loppunut tammikuussa 2018. Korvaukset määrätään vuoden 2018 loppuun sen takia, että Iso- ja Vähä-Pitkustan kaltaisissa olosuhteissa pohjavedenoton vaikutukset järvien ympäristön pohjavedenkorkeuksiin sekä edelleen järvien vedenkorkeuksiin voivat kestää pitkään varsinaisen vedenoton päättymisen jälkeen.

Kiinteistölle 761-444-5-59 ei määrätä korvausta virkistyskäyttöhaitasta, koska se ei rajoitu vesialueeseen siten kuin esimerkiksi saman hakijan omistuksessa oleva toinen kiinteistö. Kiinteistöt 761-444-6-114 ja 761-444-6-115 rajautuvat sekä Iso- että Vähä-Pitkustan rantaan. Molempien kiinteistöjen omistajat ovat hakeneet korvausta toisen eli Vähä-Pitkustan rannan osalta. Näin ollen, ja yleisen tavan mukaisesti, korvaus määrätään vain toiselle rannalle. Kiinteistölle 761-444-6-57 ei määrätä korvausta, koska kiinteistö ei ole aluehallintoviraston tietojen mukaan rakennettu. Saman hakijan omistuksessa olevalle viereiselle kiinteistölle korvaus on määrätty. Kiinteistön 761-444-5-51 osalta korvausta ei haettu virkistyskäyttöhaitasta.

Laiturivahingot

Laiturivahinkojen korvauksen määrän arvioinnissa otetaan huomioon hakijoiden kuvaukset laitureista, niiden käytöstä, niille aiheutuneista vahingoista ja tehdyistä korjauksista sekä hakijoiden esitykset rahallisen korvauksen määräksi. Rahallisia korvausesityksiä ei kuitenkaan hyväksytä sellaisenaan sen takia, että niissä esiintyy suurta vaihtelua, niiden tarkkuutta ei ole ollut mahdollista arvioida, eikä ole varmuutta siitä, kuinka

suuri osuus vahingosta, jolle on esitetty korvausta, on seurausta vedenotosta. Lisäksi korvauksen määrän laskennassa otetaan huomioon se, että hakemuksessa kuvatun kaltaisia ongelmia esiintyy laitureille myös ajan kuluessa sää-, vesi- ja käyttörasituksen seurauksesta. Laiturien ei myöskään ole esitetty vahingoittuneen kokonaan.

Korvauksen määrä lasketaan kertomalla tavanomaisen pienelle järvelle soveltuvan uuden laiturin keskihinta (3 000 €) keskimääräisellä laiturin ikäkertoimella (7,5 v, 5 % arvon alennus vuosittain) ja vahinkoasteella (50 %) kuitenkin siten rajattuna, että korvaus määrätään maksettavaksi enintään hakijan esittämän määrän verran.

Kaivojen kuivuminen

Yksilöidyn korvausvaatimuksen kaivon kuivumisesta on esittänyt kaksi rantakiinteistön omistajaa.

Kiinteistön 761-444-5-42 omistaja on esittänyt kaivoveden tilapäisestä loppumisesta vuonna 2017 korvausmääräksi 500 euroa. Aluehallintoviraston arvion mukaan korvausesitys on kohtuuttoman suuri, kun otetaan huomioon vedensaannin vaikeutumisen lyhyt kesto, kiinteistön käyttö loma-asuntona, mahdollisuus tuoda tarvittava määrä juomavettä kiinteistölle sekä mahdollisuus käyttää järvivettä muuhun käyttöön kuin juomavedeksi tai ruoan valmistukseen. Kyseisen kiinteistön osalta korvauksen määrä lasketaan huhtikuun ja joulukuun välisenä aikana (274 vrk) tarvittavaksi arvioitun juomavesimäärän sekä pulloveden hinnan perusteella. Lähtöoletuksena on, että loma-asunnolla vietetään enintään puolet ajasta ja että juomavettä kuluu noin 5 litraa vuorokaudessa. Korvauksen määrä lasketaan siten seuraavasti: $274 \text{ (vrk)} * 0,5 * 5 \text{ (l/vrk)} * 0,4 \text{ (€/l)}$. Korvaussumma on yhteensä 274 euroa.

Kiinteistön 761-444-6-114 omistaja on kertonut rakentaneensa uuden kaivon vanhan kaivon vuonna 2017 tapahtuneen kuivumisen takia ja esittänyt korvausta kaivon uusimisesta 3 200 euroa. Korvausesitys on perustunut kaivuusta, kaivon rakenteista sekä uudesta maa-aineesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Esitettyjen tietojen perusteella kaivon kuivumiseen sekä kaivon uusimistarpeeseen ovat todennäköisesti vaikuttaneet myös muut tekijät kuin Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenotto. Aluehallintovirasto arvioi vedenotosta johtuvaksi tarpeeksi uusia kaivo enintään 50 %. Korvauksen määrä on siten $3\,200 \text{ (€)} * 0,5$ eli yhteensä 1 600 euroa.

Hylätty vaatimus

Rantakiinteistöjen arvon aleneminen

Korvaushakemuksessa on vaadittu korvauksia rantakiinteistöjen arvon alenemisesta. Vaatimusta on perusteltu erityisesti sillä, että Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottoilta tapahtuneen vedenoton

myötä alentunut vedenkorkeus on aiheuttanut vesijättömaan sekä kasvillisuuden lisääntymistä rannalla sekä heikentänyt järvien vedenlaatua.

Iso- ja Vähä-Pitkustan järvistä ei esitettyjen tietojen mukaan ole tehty säännöllistä ja kattavaa kasvillisuusseuranta. Asiassa voidaan kuitenkin katsoa osoitetun, että vesijätön tai vähintään mataluudesta kärsivän rannan osuus sekä kasvillisuuden määrä ovat lisääntyneet sekä Iso-Pitkustan että Vähä-Pitkustan rannoilla viime vuosikymmenten aikana.

Iso-Pitkustan ja Vähä-Pitkustan järvien vedenlaadusta on mittaustietoja ajalta ennen vedenottoa, vedenoton ajalta vuosilta 2009–2018 sekä vedenoton päätyttyä. Järvien keskimääräisissä ravinnepitoisuuksissa, happamuuksissa, sameuksissa tai näkösyvyyksissä ei ole havaittu mainittavaa muutosta, joka voisi olla seurausta vedenotosta. Mahdollisesta rehevyydestä kertova a-klorofyllipitoisuus on ollut vedenottovuosina hieman aiempaa suurempi. Järvet ovat vedenlaatumittaustietojen perusteella järvien tilaluokituksessa edelleen erinomaisessa tilassa.

Rantakiinteistöjen arvoon vaikuttaviin tekijöiden, kuten vesijättömaan tai mataluudesta kärsivän alueen kasvun, kasvillisuuden lisääntymisen ja vedenlaadun heikkenemisen, ei ole osoitettu olevan seurausta yksin Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoilta tapahtuneesta vedenotosta, eikä vedenoton osuutta muutoksessa voida arvioida esitettyjen tietojen perusteella. Eritoten näyttämättä toteen jää, mikä osuus mahdollisesta pysyvästä muutoksesta on seurausta vuosien 2009–2018 vedenotosta.

Vaikka tapahtunut muutos on todennäköisesti aiheuttanut eri asteista haittaa vesialueen ja sen rannan käytölle, ei muutosta aluehallintoviraston käsityksen mukaan voi kuitenkaan pitää niin merkittävänä, että sillä olisi vähäistä suurempaa vaikutusta Iso- ja Vähä-Pitkustan rantakiinteistöjen arvoon tai arvon kehittymiseen. Asiassa ei ole myöskään tullut ilmi sellaista, joka viittaisi rantakiinteistöjen arvon alentuneen edellä sanotun muutoksen seurauksesta. Vesilain mukaisten korvausten määrääminen edellyttää, että syy- ja seuraussuhde on osoitettu riittävällä varmuudella. Näin ollen Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoilta tapahtunut vedenotto ei aiheuttanut rantakiinteistöjen arvoon sellaista muutosta, joka olisi katsottava vesilain mukaan korvattavaksi edunmenetykseksi.

Rapu- ja kalakantojen muuttuminen

Korvaushakemuksessa on vaadittu korvausta Iso- ja Vähä-Pitkustan järvien rapu- ja kalakantojen muutoksesta, joka on hakemuksen mukaan seurausta Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenotosta ja sen myötä alentuneesta järvien vedenkorkeuksista. Hakemuksessa on esitetty, että erityisesti aiemmin runsas rapukanta on kärsinyt ja että syynä tähän on ollut vedenkorkeuden lasku sekä vesikasvillisuuden lisääntyminen, joiden seurauksesta ravuilla soveltuva elinympäristö on pienentynyt. Osa korvausta hakeneista on myös kuvannut rapusaaliin määrää ennen vedenottoa ja sen vähentymistä vedenoton seurauksesta. Osa

korvausta hakeneista on arvioinut haitan jäävän pysyväksi, osa on maininnut tilanteen parantuneen vedenoton päättymisen jälkeen. Rahallista korvausta rapu- ja kalakantojen muuttumisesta on vaatinut 15 hakemukseen osallistunutta rantakiinteistön omistajaa.

Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottoa koskevassa Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 päätöksessä on määrätty luvan saaja maksamaan korvausta vedenotosta Iso- ja Vähä-Pitkustan kalataloudelle aiheutuvista vahingoista. Korvaus on maksettu Iso- ja Vähä-Pitkustan vesialueita tuolloin hallinnoineelle osakaskunnalle (Kaskiston kylän jakokunta). Aiemmin määrätty kalataloudelliset korvaukset ovat kattaneet sekä kala- että rapukannoilla vedenotosta aiheutuvat vahingot ja että korvaukset ovat määrätty kertakaikkisina.

Länsi-Suomen ympäristölupaviraston 27.11.2002 päätös sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 päätös ovat sisältäneet velvoitteen tarkkailla vedenoton vaikutuksia alueen järvien kala- ja rapukantoihin kalatalousviranomaisen hyväksymän tarkkailuohjelman mukaisesti. Tarkkailun avulla on ollut tarkoitus saada lisätietoa vedenoton vaikutuksista sekä mahdollistaa tarvittaessa lupapäätösten tarkistaminen. Kuten kalatalousviranomaisen lausunnosta käy ilmi, Iso- ja Vähä-Pitkustan järvien kalataloudellista tarkkailua ei ole pystytty toteuttamaan, koska vesialueen omistajat eivät ole antaneet lupaa koepyyntien toteuttamiselle.

Esitettyjen tietojen perusteella Iso- ja Vähä-Pitkustojen kalastoa on selvitetty viimeksi vuonna 2004. Näin ollen vuosien 2009–2018 vedenotosta kala- ja rapukannoille mahdollisesti aiheutuneen haitan määrää ei tiedon puutteen vuoksi voida arvioida luotettavasti. Hakemuksen ja kalatalousviranomaisen lausunnon perusteella on kuitenkin ilmeistä yhtäältä, että rapukanta on taantunut merkittävästi vedenoton aikana sekä toisaalta että kanta on lähtenyt vahvistumaan vedenoton päätyttyä.

Kalataloudelle aiheutuvien haittojen korvaukset määrätään maksettavaksi etupäässä kaupallista kalastusta haitan kohteena olevalla vesialueella harjoittavalle tai vesialueetta hallinnoivalle taholle, joka on usein joko järjestäytynyt tai järjestäytymätön yhteisen vesialueen osakaskunta. Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenottoa koskevissa lupapäätöksissä Iso- ja Vähä-Pitkustan järvien kalataloudellisista vahingoista on määrätty korvausta vesialueita hallinnoineelle osakaskunnalle. Kalataloudelliset vahingot ovat olleet tiedossa, ja ne on korvattu kertakorvauksena. Kalataloudellisista vahingoista määrättyihin korvauksiin ei tehty muutoksia Vaasan hallinto-oikeuden päätöksessä 30.12.2003 nro 03/0276/3, eikä korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 2.9.2005 taltionumero 2170. Jälkimmäisessä on todettu, että myönnetty oikeus vedenottoon on alkuperäistä suppeampi, mikä saattaa alentaa korvausvelvollisuutta. Korvausvelvollisuutta ei kuitenkaan muutettu. Etelä-Suomen aluehallintoviraston 30.5.2013 päätöksessä ei uusia korvauksia katsottu tarpeelliseksi senkään takia, että lupa myönnettiin pienemmälle vesimäärälle ja määräaikaisena.

Vanhan vesilain korvaussäädökset mahdollistavat sen, että korvauksia voidaan määrätä edellyttämättömistä vahingoista, joita ei lupapäätöstä tehtäessä ole otettu huomioon tai joista ei tuolloin ole ollut tietoa. Käsillä olevassa asiassa ei ole kuitenkaan esitetty, että Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenotosta olisi aiheutunut Iso- ja Vähä-Pitkustan järvien kalataloudelle, lähinnä järvien kala- ja rapukannoille, sellaista vahinkoa, jota ei olisi otettu huomioon vedenottoa koskevissa lupapäätöksissä. Esitettyjen tietojen perusteella ei voida myöskään arvioida, ovatko vahingot olleet olennaisesti suuremmat kuin on ennakoitu, kun otetaan huomioon kalastoseurantatietojen puuttuminen, luvan määräaikaisuus ja vedenoton päättyminen sekä sen jälkeen tapahtunut tilanteen parantuminen.

Näillä perusteilla ja kun otetaan huomioon, ettei Etelä-Suomen aluehallintoviraston 9.10.2018 päätös, jossa on evätty vedenoton jatkaminen Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoista, ole perustunut Iso- ja Vähä-Pitkustan järvien kalatalousvahinkoihin, hakemuksen vaatimukset rapu- ja kalakantojen muutoksien korvaamisesta hylätään.

Korvaukset kiinteistön omistajanvaihdostilanteissa

Vanhan vesilain 1 luvun 9 §:n mukaan tiettyä maa- tai vesialuetta koskevat vesilaissa säädetyt oikeudet ja velvollisuudet kuuluvat, mikäli jäljempänä vesilaissa tai erikseen ei ole toisin säädetty, kysymyksessä olevan alueen omistajalle. Ottaen huomioon korkeimman oikeuden ennakkopäätöksestä KKO:1990:68 ilmenevän periaatteen, kiinteistönomistajat voivat myös sopia, kenelle korvaus kuuluu.

Kiinteistön 761-444-5-107 edellisen ja nykyisten omistajien katsotaan korvaushakemusten sisältö huomioon ottaen sopineen korvauksen hakemisesta siten, että edelliselle omistajalle kuului korvaus virkistyskäytön heikkenemisestä hänen omistaja-ajaltaan ja nykyisille omistajille **Antti Jalolle ja Elisa Peussalle** 23.4.2021 alkaen. Kiinteistön edelliselle omistajalle on myönnetty korvausta virkistyskäytön heikkenemisestä ja laiturin uusimisesta *Korvausratkaisun perustelut* -kappaleessa kuvatun mukaisesti.

Antti Jalo ja Elisa Peussa ovat hakeneet korvausta kiinteistönsä arvonalenemasta, virkistyskäytön heikkenemisestä ja rapuhaitasta. Hakijat ovat hankkineet kiinteistönsä 23.4.2021. Kalattomannotkon ja Kaskistonnummen pohjavedenottamoiden vedenotto on päätynyt ennen 31.3.2018, kuten Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöksessä 30.5.2013 nro 11/2013/2 on edellytetty. Kuten edellä päätöksen perusteluissa on selostettu, virkistyskäytön heikkenemistä koskeva korvausvaatimus on hyväksytty ajanjaksolta 1.12.2013– 31.12.2018.

Esitettyjen tietojen mukaan vedenoton vaikutukset ovat olleet palautumassa silloin, kun kiinteistön nykyiset omistajat ovat hankkineet kiinteistön omistukseensa. Vedenkorkeushavainnot osoittavat, että vedenoton vaikutus Iso-Pitkustan vedenkorkeuteen on selvästi pienentynyt ja mahdollisesti lakannut kokonaan ja että muutos on alkanut ennen kuin kiinteistö on

siirtynyt hakijoiden omistukseen. Kasvillisuuden tila ja muut rannan sekä sen edustan virkistyskäyttöön vaikuttavat nähtävillä olevat tekijät ovat olleet arvioitavissa kiinteistön hankintahetkellä. Näin ollen kyseisen rantakiinteistön nykyisten omistajien korvaushakemus virkistyskäytön heikkenemisestä hylätään. Myös kiinteistön arvon alenemista ja rapuhaittaa koskevat korvausvaatimukset on hylätty. Tältä osin perustelut on selostettu edellä olevissa kappaleissa *Rantakiinteistöjen arvon aleneminen ja Rapu- ja kalakantojen muuttuminen*.

Korvauksen hakijoista kiinteistön 761-444-5-42 omistaja **Jaakko Kivi** ja kiinteistöjen 761-444-5-45 ja 761-444-5-59 omistaja **Matti Karp** ovat kuulleet hakemuksen käsittelyn aikana. Aluehallintoviraston tiedusteltua korvaushakemuksen käsittelyn jatkamisesta **Jaakko Kiven** kuolinpesältä ja **Matti Karpin** kuolinpesältä, **Timo Kivi** kiinteistön 761-444-5-42 nykyisenä omistajana ja **Matti Karpin** kuolinpesä ovat ilmoittaneet haluavansa korvausasian käsittelyä jatkettavan. **Ville Karp** omistaa kiinteistöt 761-444-5-45 ja 761-444-5-59. Ottaen huomioon vanhan vesilain 1 luvun 9 §:ssä säädetyn, aluehallintovirasto määrää kiinteistöihin liittyvät korvaukset maksettavaksi kiinteistöjen nykyisille omistajille **Timo Kivelle** ja **Ville Karpille**.

Kiinteistön 761-444-5-61 omistus on vaihtunut **Kaarina Linden** ja **Pauli Lindenin** kuolinpesältä kiinteistön uudelle omistajalle **Hannu Lindenille**, joten korvaus määrätään maksettavaksi **Hannu Lindenille**.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Vesilaki (587/2011) 19 luvun 4 §

Vanha vesilaki (264/1961) 1 luvun 9 §, 2 luvun 27 § 1 ja 2 momentti (22.12.2009/1391) sekä 11 luvun 3 §, 5 §, 8 § 3 momentti (22.12.2009/1391), 10 § ja 12 §, 14 § ja 14 c §

Korkolaki (633/1982) 4 §:n 1 momentti ja 12 §

KÄSITTELYMAKSU

Maksutta

Maksua ei peritä haittaa kärsivän asianosaisen aloitteesta vireillepannun asian käsittelystä.

Vesilain (587/2011) 18 luvun 12 §:n 1 momentti

TIEDOTTAMINEN

Päätös

Katariina Stahl, Anneli Helin ja Unto Helinin kuolinpesä, Kaarina Linden ja Pauli Lindenin kuolinpesä (Hannu Linden), Antti Jalo ja Elisa Peussa, Kalle Alhoranta, Kevin Gore ja Risto Kuusisto, Seppo Pitkäsen kuolinpesä, Minna Kuisma, Terhi Kuronen ja Pasi Tammilehto, Paula Piela-Sumusalo, Jouko Ranta, Vieno ja Kaarle Aaltosen kuolinpesät, Matti Karp (Ville Karp), Jaakko Kivi (Timo Kivi), Timo Kivi, Sirkku Tapanainen, Pentti Heikkari, Tauno Heikkari, Timo Jauhanen, Armi Nikander ja Pentti Nikander, Antti Pelto-Timperi ja Varpu Pelto-Timperi, Kimmo Hemming, Birgitta Hämäläinen sekä Sirkku Tapanainen

Liikelaitos Salon Vesi, Salon kaupunki

Someron kaupunki

Someron kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen

Salon kaupunki

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalousviranomainen

Suomen ympäristökeskus

Jukka Hämäläinen

Päätöksestä tiedottaminen

Päätöksen antamisesta ilmoitetaan niille, joille hakemuksesta on annettu erikseen tieto.

Aluehallintovirasto tiedottaa päätöksen antamisesta julkaisemalla kuulutuksen ja päätöksen aluehallintovirastojen verkkosivuilla (ylupa.avi.fi).

Tieto kuulutuksesta julkaistaan Someron kaupungin verkkosivuilla.

MUUTOKSENHAKU

Päätökseen saa hakea muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta valittamalla.

LIITTEET

- 1) Korvaustaulukko
- 2) Valitusosoitus

ASIAN KÄSITTELIJÄT

Asian ovat ratkaisseet ympäristöneuvokset Satu Lyytikäinen (puheenjohtaja), Merja Antikainen ja Ville Keski-sarja. Asian on esitelty ympäristöneuvos Ville Keski-sarja.

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti. Merkintä sähköisestä hyväksymisestä on asiakirjan viimeisellä sivulla.

KORVAUSTAULUKKO

Järvi	Kiinteistö	Ilmoitettu / tiedossa oleva omistaja	Virkistyskäyttö (€)	Laituri- vahinko (€)	Kaivo (€)	Yhteensä (€)
Iso-Pitkusta						
	761-444-5-73	Katariina Stahl	1 356,47	562,50		1 918,97
	761-444-6-48	Anneli Helin ja Unto Helinin kuolinpesä	847,79	562,50		1 410,29
	761-444-5-61	Hannu Linden	941,99	562,50		1 504,49
	761-444-5-107	Kalle Alhoranta	2 237,23	562,50		2 799,73
	761-444-6-94	Kevin Gore ja Risto Kuusisto	1 789,55	562,50		2 352,05
	761-444-5-63	Seppo Pitkäsen kuolinpesä	2 354,98	562,50		2 917,48
	761-444-5-68	Minna Kuisma	1 017,35	562,50		1 579,85
	761-444-5-66	Terhi Kuronen ja Pasi Tammilehto	894,89	562,50		1 457,39
	761-444-5-64	Paula Piela-Sumusalosalo	2 119,48	562,50		2 681,98
	761-444-5-71	Jouko Ranta	984,85	562,50		1 547,35
	761-444-5-43	Vieno ja Kaarle Aaltonen kuolinpesät	466,29	562,50		1 028,79
	761-444-5-45	Ville Karp	1 295,24	300,00		1 595,24
	761-444-5-42	Timo Kivi	2 237,23	562,50	274,00	3 073,73
	761-444-5-51	Timo Kivi		400,00		400,00
	761-444-6-87	Sirkku Tapanainen	2 001,73	562,50		2 564,23
Vähä-Pitkusta						
	761-444-2-117	Pentti Heikkari	2 119,48	562,50		2 681,98
	761-444-6-114	Tauno Heikkari	2 237,23	562,50	1 600,00	4 399,73
	761-444-6-115	Timo Jauhanen	2 001,73	562,50		2 564,23
	761-444-6-93	Armi Nikander ja Pentti Nikander	2 119,48	562,50		2 681,98
	761-444-6-120	Antti Pelto-Timperi ja Varpu Pelto-Timperi	2 354,98	562,50		2 917,48
	761-444-6-6	Kimmo Hemming	2 119,48	562,50		2 681,98
	761-444-6-5	Birgitta Hämäläinen	1 265,09	450,00		1 715,09
			Korvaussumma yhteensä			48 474,05

VALITUSOSOITUS

Tähän aluehallintoviraston päätökseen tai siitä perittävään maksuun voi hakea muutosta kirjallisella valituksella. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen.

Päätöksestä voivat valittaa asianosaiset, sekä vaikutusalueella ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun tai asuinympäristön viihtyisyyden edistämiseksi toimivat rekisteröidyt yhdistykset tai säätiöt, sijaintikunta ja vaikutusalueen kunnat ja niiden ympäristönsuojeluviranomaiset, sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja muut asiassa yleistä etua valvovat viranomaiset.

Asian käsittelystä hallinto-oikeudessa voidaan periä oikeudenkäyntimaksu siten kuin tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) ja oikeusministeriön asetuksessa tuomioistuinmaksulain 2 §:ssä säädettyjen maksujen tarkistamisesta (1122/2021) säädetään. Maksun suuruus on 270 euroa. Tuomioistuinmaksulaissa on erikseen säädetty tapauksista, joissa maksua ei peritä. Tarkempia tietoja maksuista saa hallinto-oikeudesta.

Toimi näin

Jos haet muutosta aluehallintoviraston päätökseen, tee kirjallinen valitus Vaasan hallinto-oikeuteen ennen valitusajan päättymistä. Valitusaika päättyy **15.2.2024**.

Valitusaika määräytyy seuraavasti:

- Päätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen viimeistään seitsemäntenä (7.) päivänä siitä, kun aluehallintovirasto on julkaissut päätöksen verkkosivuillaan.
- Valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista.
- Kun määräaika lasketaan, sitä päivää, kun päätös on saatu tiedoksi, ei oteta lukuun.
- Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto, juhannusaatto tai arkilauantai, määräaika päättyy ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Ilmoita valituksessa

- valittajan nimi, postiosoite, puhelinnumero ja muut tarpeelliset yhteystiedot, kuten sähköpostiosoite. Jos valittajana on yhteisö, ilmoita sen nimi ja yhteystiedot.
- laillisen edustajan, asiamiehen tai muun valituksen laatineen henkilön nimi ja postiosoite, puhelinnumero ja muut tarpeelliset yhteystiedot, kuten sähköpostiosoite
- sellainen postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite). Hallinto-oikeus voi valita, mihin osoitteeseen se toimittaa asiakirjat, jos sille on ilmoitettu useampia prosessiosoitteita tai jos yhtäkään ilmoitettua yhteystietoa ei ole nimetty prosessioitteeksi.
- päätös, johon haetaan muutosta
- päätöksen kohta, johon haetaan muutosta
- mitä muutoksia päätökseen vaaditaan
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan

Yhteystietojen muutoksesta on ilmoitettava viipymättä hallinto-oikeudelle valituksen vireillä olon aikana.

Valituksen liitteet

- aluehallintoviraston päätös, johon muutosta haetaan (alkuperäisenä tai jäljennöksenä)
- asiakirjat, joita käytetään vaatimusten tukena (jollei niitä ole toimitettu jo aiemmin aluehallintovirastoon)
- valtakirja
 - asiamiehen on liitettävä valitukseen valittajalta saatu valtakirja – ellei hän ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai sellainen oikeudenkäyntiavustaja, joka määrittellään luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011).

- asiamiehen ei tarvitse toimittaa valtakirjaa, jos hallinto-oikeuteen toimitetaan sellainen sähköinen asiakirja, jossa on selvitys asiamiehen toimivallasta. Asiamiehen ei myöskään tarvitse esittää valtakirjaa, jos valittaja on antanut valtuutuksen suullisesti tuomioistuimessa tai jos asiamies on toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa.

Lähetä valitus hallinto-oikeuteen

Hallinto-oikeuden yhteystiedot ovat:

Vaasan hallinto-oikeus
Korsholmanpuistikko 43, 4. krs (käyntiosoite)
PL 204, 65101 Vaasa (postiosoite)

sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi

puhelinvaihe: 029 56 42 611

asiakaspalvelu: 029 56 42 780 (avoinna ma–pe kello 8.00–16.15)

telekopio (fax): 029 56 42 760

Valituksen saapuminen määräajassa on valittajan vastuulla, kun se lähetetään postitse, sähköpostitse, telekopiona tai lähetin välityksellä. Suljetussa laitoksessa oleva henkilö voi antaa valituskirjelmän valitusajan kuluessa myös sille henkilölle, joka on määrätty laitoksessa tätä tehtävää hoitamaan tai laitoksen johtajalle.

Valituksen on oltava perillä hallinto-oikeuden kirjaamossa viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen hallinto-oikeuden aukioloajan päättymistä.

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Tämä asiakirja ESAVI/38471/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/38471/2021 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Antikainen Merja 08.01.2024 11:51

Esittelevä ratkaisija Keskisarja Ville 08.01.2024 11:04

Puheenjohtaja Lyytikäinen Satu 08.01.2024 11:46